

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

X^{то} Обикновено Народно Събрание

(първа редовна сесия).

XXXVIII заседание, петък, 10-й декемврий 1899 год.

(Отворено въ 3 часътъ и 20 минути слѣдъ пладнѣ, подъ прѣдсѣдателството на прѣдсѣдателя Жечо А. Бакаловъ.)

Прѣдсѣдатель: (Звъни.) Обявявамъ заседанието за открито.

Моля секретаря г. Д-ръ Симеонова да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь Д-ръ Фоти Симеоновъ: (Слѣдъ прочитането на списъка.) Отсъствуватъ г. г. прѣдставителитѣ: Атанасъ А. Буровъ, Александъръ Арсениевъ, Александъръ Людскановъ, Владимиръ Недѣлевъ, Д-ръ Константинъ Стоиловъ, Д-ръ Никола Генадиевъ, Кирилъ х. Яневъ, Младенъ Ивановъ, Никифоръ Влаевъ, Никола Константиновъ, Д-ръ Паскалъ Табурновъ, Симеонъ Ив. Казанджиевъ и Тодоръ Мирковичъ.

Прѣдсѣдатель: Отъ 162 прѣдставители, отсъствуватъ 13, а присъствуватъ 149. Има, слѣдователно, законното число прѣдставители, за да се пристъпи къмъ дневния редъ.

Прѣди да пристъпимъ къмъ дневния редъ, моля секретаря г. Д-ръ Йорданова да прочете съкращения протоколъ отъ миналото заседание.

Секретарь Д-ръ Христо Йордановъ: (Прочита съкращения протоколъ отъ XXXVII-то заседание.)

Прѣдсѣдатель: Желаетъ ли нѣкой отъ г. г. прѣдставителитѣ да направи поправка върху прочетенния съкратенъ протоколъ?

Константинъ Липовански: Г-да народни прѣдставители! Забѣлявамъ една малка нецѣлнота. Въ протокола е казано, че азъ съмъ искалъ желание щото болници да бѣдѣтъ отворени въ всѣка околия, и независимо отъ това да има по двама лѣкари въ всѣка околия, отъ които да се ползува населението бесплатно. Азъ направихъ едно друго прѣдложение, което не е вписано въ протокола. Това мое

прѣдложение се състоеше въ това именно, щото въ параграфа, който прѣдвиждаше, кои третостепенни болници оставатъ тамъ, гдѣто имаше досега, и които сѣ махнати, искамъ да бѣде казано: „въ Панагюрище, Фердинандъ и Бѣла-Слатина“.

Това е испуснато, незабѣлявано и моля тая бѣлѣжка да се поправи въ протокола.

Прѣдсѣдатель: Вашата бѣлѣжка ще се впише въ протокола.

Вѣлко Нейчовъ: Азъ констатирамъ, че въ протокола не е отбѣлѣзана моята забѣлѣжка, че по личното настояване на г. Министра на Вжтрѣшнитѣ Работи е закрыта Панагюрската болница.

Прѣдсѣдатель: Значи, протоколътъ се приема съ тия бѣлѣжки.

Прѣди да пристъпимъ къмъ дневния редъ, има да ви съобщѣмъ, г-да народни прѣдставители, че азъ изпълнихъ мисията, която ми възложихте въ онзи деншното заседание и днесъ имахъ честта да бѣдѣ приетъ на ауденция отъ Негово Царско Височество, комуто изразихъ вашата благодарностъ за гдѣто е благоволил да направи щедрия подарѣкъ отъ 500.000 л. отъ цивилната Си листа за 1900 год. Негово Царско Височество благоволи да ме натовари да искажъ неговата благодарностъ къмъ народното прѣдставителство затуй, че то е било внимателно къмъ неговия подарѣкъ и неказа желание да ви съобщѣмъ, че той въ тоя случай не е изпълнилъ освѣнъ своя дългъ. (Ржкоплѣскане.)

Има да ви съобщѣмъ, г-да прѣдставители, че сѣ постигнали книгата по избора въ Орханійската околия, отъ гдѣто е избранъ за народенъ прѣдставител г. Коста Диловски. Тѣй щото, г. Диловски ще се яви днесъ на заседание между насъ.

Скщо има да съобщим, че е постъпило едно предложение от Министерството на Народното Просвещение, за отпускане пжтти пари, опрѣдѣлени въ закона безотчетно на училищнитѣ инспектори, което ще се тури на дневен редъ.

Пристигаме къмъ дневен редъ.

На дневен редъ имаме слѣдующитѣ въпроси.

Докладъ на бюджетарната комисиия по бюджетопроекта за расходитѣ, прѣзъ 1900 год., на Министерството на Правосъдието, и

Първо четене на законопроектитѣ: 1) за данъка върху сградитѣ и върху занятията за 1900 год.; 2) за второто допълнение на Закона за насърчение мѣстната индустрия; 3) за финансовитѣ началници и главнитѣ бирници; 4) за държавнитѣ и общински пжтища; 5) за построяване съ концесии въ Столицата здания за министерствата и пр.; 6) за измѣнение и допълнение Закона за устройството на въоръженитѣ сили; 7) за измѣнение и допълнение Закона за носене военнитѣ тежоби; 8) за измѣнение Закона за административното дѣление територията на България; 9) за пенсийтѣ на офицеритѣ и долнитѣ чинове; 10) за измѣнение Закона за минитѣ; 11) за празничнитѣ дни въ Княжеството; 12) за допълнение и измѣнение нѣкои членове отъ Екзархийския уставъ; 13) за прѣхвърлянето на прѣдприятието по постройката на Варненското пристанище отъ прѣдприемачитѣ Михайловски и Хайрабедиянъ върху Анонимното акционерно дружество за направата на Варненското пристанище; 14) прѣдложението за измѣнение чл. 12-й отъ Закона за Висшето училище, и 15) прѣдложенията: 1) отъ Никополския народенъ прѣдставител, П. Чорбаджиевъ, за присъединение Никополската околия къмъ Плевенския окръгъ; 2) отъ Трънския народенъ прѣдставител, Н. Ценовъ, за присъединение Царибродската околия къмъ Трънския окръгъ; 3) отъ Добричкия народенъ прѣдставител, А. Арсениевъ, за закриване окръжитѣ: Свищовски, Ломски, Татаръ-Пазарджишки, Севлиевски и Трънски; 4) отъ народния прѣдставител Д-ръ В. Дочевъ, за празнуване на 8-й юмврий; 5) отъ народния прѣдставител Бобевски, за празнуване на 20-й априлий и 11-й августъ; 6) отъ народния прѣдставител Ив. Я. Поновъ, за амнистиране по печата; 7) отъ народния прѣдставител И. Теневъ, за измѣнение чл. чл. 567 и 617-й отъ Углавното сждопроизводство; 8) отъ народния прѣдставител П. Чорбаджиевъ, за тълкуване чл. чл. 4, 5, 6, 42—46 и 48-й отъ Закона за адвокатитѣ; 9) отъ Ломскитѣ народни прѣдставители, за сѣмейнитѣ недвижими имоти; 10) отъ народния прѣдставител И. Теневъ, за измѣнение чл. чл. 148 и 704-й отъ Гражданското сждопроизводство; 11) отъ сжция, за отиѣнение Закона за търговско-индустриалнитѣ камари; 12) тоже отъ сжция, за измѣнение Закона за адвокатитѣ; 13) отъ народнитѣ прѣдставители С. Бабаджановъ, Хр. Хаджиевъ и Н. Габровски, за отиѣнение Закона за печата; 14) отъ народнитѣ прѣдставители М. Макавѣевъ и Ив. Кирковъ, за измѣнение Закона за горитѣ; 15) отъ народнитѣ прѣдставители К. Липовански и Л. Братановъ, за опрощаване глоби по нарушение Закона за тютюня; 16) отъ народния прѣдставител Д-ръ Ф. Симеоновъ, за допълнение

алинея първа на чл. 208-й отъ Закона за сждопроизводството; 17) отъ народния прѣдставител Ст. Касабовъ, за прибавление забѣлѣжка къмъ чл. 163-й отъ Търговския законъ; 18) отъ народния прѣдставител З. Митовъ, за измѣнение Закона за бирницитѣ, и 19) отъ народния прѣдставител, Д. Маневъ, за прѣмѣстване околийския центъръ на Рупчоската околия отъ с. Чепеларе въ с. Хвойна. (Божилъ Райновъ: Дайте ми думата!) Имате думата.

Божилъ Райновъ: Г-да прѣдставители! Вчера всички бѣхте зрители на единъ . . . (Не се чува.) между г. Дочевъ и г. Панайотова. Всички разбрахте, че това нѣщо е станало по едно недоразумѣние. Тая сцена и други такива дѣйствия между депутатитѣ, правени досега, показватъ, че нашиятъ парламентъ прогресира еднакво както другитѣ, само че въ обратна страна, т. е., че ние възприемаме всички ония отвратителни, мерзки и даже варварски обноски, тъй както единъ полудивъ народъ може да възприеме. (Глъчка — Единъ прѣдставителъ: Това е за смѣтка на либералитѣ!)

Д-ръ Василъ Дочевъ: Азъ имамъ да Ви заявя, че въ дадения случай не направихъ нищо друго, освѣнъ да запазя своята честъ.

Иванъ Московъ: Тебе те бихъ хубаво!

Божилъ Райновъ: (Продължава.) Г-да народни прѣдставители! Може би да имахъ право така да постъпихъ. Обаче, това става прѣдъ очитѣ на народнитѣ прѣдставители и прѣдъ една публика, която изобразява Българския народъ. Азъ считамъ, че тази тѣхна постъпка е осѣдителна; азъ считамъ, че народното прѣдставителство е въ право да иска удовлетворение и да защити своята честъ; азъ считамъ, че тѣ поругахъ своето положение, като народни прѣдставители и вмѣсто да отиджтъ на полето на честта и съ огънь, мечъ и барутъ да защитихъ своята честъ, както прилича на едни кавалери, тѣ направихъ това, което не трѣбваше да го направихъ въ тоя свещенъ храмъ. Затова, мисля, че всички ще се съгласите съ моето мнѣние, което е слѣдующето: на г. г. народнитѣ прѣдставители Д-ръ Дочевъ и Панайотовъ да се наложи едно наказание (Д-ръ Василъ Дочевъ се смѣе.) отъ единъ день най-малко, за да може и за самитѣ тѣхъ да служи това за поправка, а сжщеврѣменно и за примѣръ на тия, които бихъ си позволили по такъвъ единъ осѣдителенъ начинъ да се расправятъ. Азъ правя това прѣдложение.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Четири деня арестуваши човека за двѣ пилета!

Д-ръ Василъ Дочевъ: Искамъ думата за обяснение, понеже се отнася до мене.

Прѣдсѣдателъ: Г-нъ Д-ръ Дочевъ има думата.

Д-ръ Василъ Дочевъ: Г-да народни прѣдставители! Бждѣте увѣрени, че искрено съжалявамъ за вчерашната случка. Но тогазъ, когато азъ бѣхъ обруганъ, трѣбваше да отговоря по сжщия начинъ; когато бѣхъ посѣгнатъ и замахнатъ, трѣбваше да се защитя по сжщия начинъ. Слѣдователно, като констатирамъ съ прискърбие, че не трѣбваше да стане тая случка, азъ се считамъ най-малко виновенъ за нея.

Прѣдсѣдатель: Понсже г. Панайотова нѣма тукъ, азъ моля тия г. г. прѣдставители, които сж взели думата, да се откажатъ, защото този въпросъ трѣбва да го оставимъ да се разисква въ друго засѣданне.

Димитъръ Петковъ: Никога Народното Сѣбрание не се е занимавало съ такива глупави въпроси, какъвто по-вдига г. Божилъ Райновъ. Нека се постави първо на дневния редъ. Това е срамотно!

Прѣдсѣдатель: Азъ мисля, че народното прѣдстави-телство и да вземе нѣкакви мѣрки, това е негово право, защото е прѣдвидено въ нашия Правилникъ.

Иванъ Московъ: Нищо не можете да правите!

Димитъръ Петковъ: Най-хубаво е да имъ се обтег-нижтъ ушитѣ. (Смѣхъ.)

Прѣдсѣдатель: Вѣрвамъ, че г. Краевъ е поклонникъ на това начало, да не се прѣстѣпва да се осжжда единъ човѣкъ, въ негово отсъствие. Така щото, щомъ г. Пана-йотовъ не е тукъ, ще помоля г. г. прѣдставителитѣ, които сж искали думата по този инцидентъ, да се откажатъ. По този въпросъ да се разисква, когато г. Панайотовъ бже тукъ.

Минаваме на дневния редъ.

Вѣлко Нейчовъ: Исканъ думата по инцидента!

Прѣдсѣдатель: Моля, моля, по тоя инцидентъ нѣма да давамъ думата.

Атанасъ П. Краевъ: На мене нали дадохте думата?

Прѣдсѣдатель: Азъ мисля

Атанасъ П. Краевъ: Когато отсъствува едно лице, най-елементарната вѣжливостъ изисква да се въздържа да критикуваме дѣлата на това лице. Слѣдователно, ако взехъ думата, не е за да се занимавамъ съ личността на ува-жаемия колега г. Панайотовъ, но искамъ да направя слѣ-дующитѣ двѣ забѣлжки. Първо, че трѣбва да се съзнае отъ всѣки, който засѣдава тукъ въ тази ограда, необходи-мостта за взаимно уважение. Щомъ не ме уважаващъ нѣ-мамъ нравственото право да претендирамъ и отъ мене ува-жение; уважавай ме, за да те уважавамъ и азъ. (Д-ръ Василъ Дочевъ, като ржкоплѣска: Съвършено право казва!) Когато се осжрбява единъ нашъ колега, г. прѣд-сѣдательтъ — негово право и длъжностъ е — веднага да интервенира, да запази честта и да удовлетвори осжрбения.

Втора бѣлжка. Относително прѣдложението, напра-вено отъ г. Божила Райновъ, имамъ честь да му забѣлжж, че сега сме въ края на XIX-й и скоро въ началото на XX-й вѣкъ, и че, слѣдователно, за единъ либералъ, какъвто прѣтендира г. Божилъ Райновъ, не е прѣпоржчително да праща своитѣ колеги на саморасправа, каквато е имало *raison d'être* въ сръднитѣ вѣкове и която се поддържа и въ настояще врѣме между претендирующитѣ аристократи. Единственото компетентно учреждение да даде удовле-творение, да накаже справедливо виновницитѣ, е сждътъ, и Сѣбранието е длъжно, споредъ мене, непрѣмъно да раз-рѣши даване подъ сждъ на осжрбителя или клеветника, билъ осжрбительтъ отъ болшинството или отъ меншеството, безразлично. Щомъ осжрбениятъ пожелае, съгласно чл. 95-й отъ Конституцията, веднага трѣбва да се постави на гла-

суване и Сѣбранието трѣбва да се счете за длъжно да разрѣши даването възможност на обидения или оклеветения да прѣслѣдва осжрбителя въ сжда. Азъ имамъ случай г-да, въ миналата Камара, въ IX-то Обикновено Народно Сѣбрание, да бждж прѣдметъ на едно гнусно наклеветяване отъ страна на единъ гнусенъ депутатъ — отсъствува, за да не му кажж името. Веднага азъ молихъ Камарата да разрѣши да го дамъ подъ сждъ, като заявихъ, че ако се установи истинността на това, което се казва, азъ веднага може да снемж отъ себе си депутатския мандатъ; обаче, това мое искане не се тури на гласуване. Прѣдсѣдатель бѣше г. Д-ръ Янколовъ; дрънка звънеца, и азъ бѣхъ принуденъ да хвърля Конституцията и да излѣзж. Подадохъ въ срокъ заявление на прокурора и още не е разрѣшено.

Прѣдсѣдатель: Моля! Каква нужда има да распра-вите Вашия инцидентъ? Недѣйте го расправа сега.

Д-ръ Василъ Дочевъ: Който е осжрбенъ да отиде въ сжда!

Атанасъ П. Краевъ: Азъ мисля, че трѣбва да се потърси въ архивата искането на прокурора за даването подъ сждъ единъ депутатъ, за да покажемъ примѣръ, че ние не искаме да се крижтъ клеветницитѣ, още повече побойници въ оградата на Народното Сѣбрание.

Въ заключение, азъ исказвамъ голѣмото си присжрбие за случката между уважаемитѣ колеги г. г. Папайотовъ и Д-ръ Дочевъ, която, доколкото азъ можахъ да разберж, е плодъ на едно недоразумѣние, защото г. Д-ръ Дочевъ е счелъ, че г. Панайотовъ го третира като разбойникъ, ко-гато г. Панайотовъ, както той частно ми расправи не е . . (Глъчка. Не се чуе.) Като исказвамъ съжаление за случив-шето се, азъ мисля, че едно другарско обяснение между двамата депутати ще бже достатъчно за да изравни недоразумѣнието. Въ никой случай не считамъ Сѣбранието компетентно да налага какво да е наказание, споредъ сми-съла на Балчишкия народенъ прѣдставитель. Още по-малко считамъ достойно за настоящия вѣкъ да се дуелиратъ депутатитѣ и у насъ въ България.

Това е смѣшно, г-да!

Прѣдсѣдатель: Азъ мисля, че този въпросъ е ис-черпанъ и затова нѣма нужда по-нататкъ да се говори.

Пристѣпиме къмъ дневния редъ. На първо мѣсто е доклада на расходния бюджетопроектъ по Министерството на Правосждието.

Моля г. докладчика да заеме мѣстото си.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: (Чете.)

Министерство на Правосждието.

Глава I.

Расходи за личния съставъ.

§ 1. За съдържание личния съставъ на централното управление и подвѣдомственитѣ му сждебни учреждения.

Централно управление.

1 министъръ	15.000 л.
1 главенъ секретаръ	6.600 „

2	началници	по	5.160 л.
2	старши подначалници	„	3.600 „
2	младши подначалници	„	2.640 „
1	счетоводител	„	4.140 „
1	старши помощникъ на счетоводителя	„	3.120 „
1	младши помощникъ на счетоводителя	„	2.640 „
1	архиваръ	„	2.640 „
2	помощници на архиваря	по	1.620 „
2	регистратори	„	2.100 „
1	литографчикъ	„	1.620 „
За писари и разсилни ¹⁾			16.000 „

Върховенъ Касационенъ Сждъ.

(Съ 4 отдѣления.)

1	прѣдсѣдатель	8.100 л.
3	прѣдсѣдатели на отдѣления	по 6.600 „
10	члена	„ 6.000 „
5	секретари	„ 3.120 „
1	архиваръ	„ 1.800 „
1	помощникъ-архиваря	„ 1.620 „
1	регистраторъ	„ 1.620 „
1	главенъ прокуроръ	„ 6.600 „
2	прокурори на отдѣления	по 6.000 „
За писари и разсилни общо		16.000 „

Апелативни сждилища.

Софийско и Пловдивско.

2	прѣдсѣдатели	по 6.000 л.
2	подпрѣдсѣдатели	„ 5.160 „
12	члена	„ 4.800 „
2	секретари	„ 2.400 „
6	подсекретари	„ 1.800 „
2	архивари	„ 1.620 „
2	регистратори	„ 1.500 „
2	прокурори	„ 5.160 „
2	замѣтници на прокуроритѣ	„ 4.800 „

За писари и разсилни общо (въ София — 9.000 л. и въ Пловдивъ 7.000 л.) 16.000 „

Русенско.

1	прѣдсѣдатель	6.000 л.
1	подпрѣдсѣдатель	„ 5.160 „
7	члена	по 4.800 „
1	секретаръ	„ 2.400 „
4	подсекретари	по 1.800 „
1	архиваръ	„ 1.620 „
1	регистраторъ	„ 1.500 „
1	прокуроръ	„ 5.160 „
1	замѣтникъ на прокурора	„ 4.800 „
За писари и разсилни общо		9.000 „

Окръжни сждилища.

Софийско.

(Съ 5 отдѣления.)

1	прѣдсѣдатель	4.800 л.
4	подпрѣдсѣдатели	по 3.960 „
11	члена	„ 3.600 „
1	допълнителенъ членъ	„ 2.400 „
— Въ проекта го пѣма — прибавенъ отъ комисията;		
1	секретаръ	2.100 л.
10	подсекретари	по 1.800 „
1	архиваръ	„ 1.620 „
1	помощникъ-архиваря	„ 1.080 „
1	регистраторъ	„ 1.440 „
1	помощникъ-регистратора	„ 1.080 „
За писари и разсилни въ сжда		18.000 „
1	прокуроръ	„ 4.200 „
4	замѣтници на прокурора	по 3.600 „
1	секретаръ на прокурора	„ 1.620 „
За писари и разсилни		3.800 „
4	сждебни слѣдователи	по 3.600 „
4	писари при тѣхъ	„ 840 „
4	разсилни при тѣхъ	„ 600 „
2	нотариуси	„ 2.640 „
2	секретари	„ 1.620 „
2	архивари-регистратори	„ 1.080 „
За писари и разсилни		5.160 „
12	сждебни пристави	по 1.080 „

За пжтѣни пари (безотчетно) на двама градски сждебни слѣдователи въ Столицата (по 120 л. едному.)

Пловдивско.

1	прѣдсѣдатель	4.800 л.
2	подпрѣдсѣдатели	по 3.960 „
7	члена	„ 3.600 „
1	секретаръ	„ 2.100 „
6	подсекретари	по 1.800 „
1	архиваръ	„ 1.620 „
1	помощникъ-архиваръ	„ 1.080 „
1	регистраторъ	„ 1.440 „
1	помощникъ-регистратора	„ 1.080 „
За писари и разсилни въ сжда		14.000 „
1	прокуроръ	„ 4.200 „
3	замѣтници на прокурора	по 3.600 „
1	секретаръ на прокурора	„ 1.620 „
За писари и разсилни на прокурора		3.200 „
3	сждебни слѣдователи	по 3.600 „
3	писари при тѣхъ	„ 840 „
3	разсилни при тѣхъ	„ 600 „
1	нотариусъ	„ 2.640 „
1	секретаръ при него	„ 1.620 „
1	подсекретаръ при него	„ 1.200 „
За писари и разсилни		2.000 „
7	сждебни пристави	по 1.080 „

¹⁾ Числото и заплатитѣ на писаритѣ и разсилнитѣ се опредѣля отъ министерството.

Варненско.

1 прѣдсѣдатель	4.800 л.
2 подпрѣдсѣдатели	по 3.960 "
7 члена	" 3.600 "
1 секретарь	2.100 "
6 подсекретари	по 1.800 "
1 архиварь	1.620 "
1 помощникъ-архиваря	1.080 "
1 регистраторъ	1.440 "
1 помощникъ-регистратора	1.080 "
За писари и разсилни въ сѣда	13.500 "
1 прокуроръ	4.200 "
2 замѣстници на прокурора	по 3.600 "
1 секретарь на прокурора	1.620 "
За писари и разсилни	2.500 "
3 сѣдебни слѣдователи	по 3.600 "
3 писари при тѣхъ	" 840 "
3 разсилни при тѣхъ	" 600 "
1 нотариусъ	2.640 "
1 секретарь при него	1.620 "
1 подсекретарь при него	1.200 "
За писари и разсилни	2.500 "
7 сѣдебни пристави	по 1.080 "

Русенско и Търновско.

2 прѣдсѣдатели	по 4.800 л.
2 подпрѣдсѣдатели	" 3.960 "
10 члена (по 5)	" 3.600 "
2 секретари	" 2.100 "
9 подсекретари (въ Търново 5)	" 1.800 "
2 архивари	" 1.620 "
2 помощници на архиваритѣ	" 1.080 "
2 регистратори	" 1.440 "
За писари и разсилни въ сѣда (въ Русе 10.000 л., а въ Търново 9.000 л.)	19.000 "
2 прокурори	по 4.200 "
2 замѣстници на прокурора	" 3.600 "
2 секретари на прокурора	" 1.620 "
За писари и разсилни (въ Русе 2.400 л., а въ Търново 1.900 л.)	4.300 "
4 сѣдебни слѣдователи (по 2)	" 3.600 "
4 писари при тѣхъ	" 840 "
4 разсилни при тѣхъ	" 600 "
3 нотариуси (въ Русе 2)	" 2.640 "
2 секретари при тѣхъ (по 1 въ Русе и Търново)	" 1.620 "
2 подсекретари при тѣхъ	" 1.200 "
За писари и разсилни (въ Русе 4.100 л., а въ Търново 2.000 л.)	6.100 "
14 сѣдебни пристави	" 1.080 "

Врачанско, Сливенско, Кюстендилско и Старо-Загорско.

4 прѣдсѣдатели	по 3.960 л.
4 подпрѣдсѣдатели	" 3.600 "
16 члена	" 3.180 "
1 допълнителенъ членъ въ Кюстендилъ	" 2.100 "

4 секретари	по 1.800 л.
16 подсекретари	" 1.620 "
4 архивари	" 1.320 "
4 регистратори	" 1.140 "
За писари и разсилни въ сѣда	" 7.400 "
4 прокурори	" 3.600 "
4 замѣстници на прокурора	" 3.180 "
4 секретари на прокурора	" 1.320 "
За писари и разсилни	" 1.900 "
9 сѣдебни слѣдователи (въ Стара-Загора 3, а въ Сливенъ, Кюстендилъ и Враца по 2)	по 3.180 л.
9 писари при тѣхъ	" 780 "
9 разсилни при тѣхъ	" 600 "
4 нотариуса	" 2.400 "
4 секретари при тѣхъ	" 1.080 "
За писари и разсилни (1.900 л., а въ Враца 1.320 л.)	7.020 "
23 сѣдебни пристави (въ Кюстендилъ и Враца по 5, въ Сливенъ 7, въ Стара-Загора 6)	по 1.080 л.
Бургаско, Видинско, Плѣвенско, Разградско, Татаръ-Пазарджишко, Шуменско и Хасковско.	

7 прѣдсѣдатели	по 3.960 л.
27 члена (въ Разградъ 3)	" 3.180 "
7 секретари	" 1.800 "
21 подсекретари	" 1.620 "
7 архивари	" 1.320 "
7 регистратори	" 1.140 "
За писари и разсилни въ сѣда (Видинското, Разградското и Хасковското по 5.600 л.; на Татаръ-Пазарджишкото 6.300 л., на Бургаското Плѣвенското и Шуменското по 6.600 л.)	42.900 л.
7 прокурори	по 3.600 "
7 замѣстници на прокуроритѣ	" 3.180 "
7 секретари на прокуроритѣ	" 1.320 "
За писари и разсилни на прокуроритѣ (въ Видинъ, Татаръ-Пазарджикъ, Шуменъ по 1.900 л., въ Бургазъ 1.500 а въ другитѣ по 1.320 л.)	11.160 л.
15 сѣдебни слѣдователи (въ Шуменъ 3, а въ другитѣ по 2)	по 3.180 л.
15 писари при тѣхъ	" 780 "
15 разсилни при тѣхъ	" 600 "
7 нотариуси	" 2.400 "
7 секретари при тѣхъ	" 1.080 "
За писари и разсилни при тѣхъ (въ Разградъ и Татаръ-Пазарджикъ по 1.690 л., въ другитѣ по 1.940 л.)	13.080 "
34 сѣдебни пристави (въ Татаръ-Пазарджикъ и Шуменъ по 6, въ Бургазъ и Видинъ по 5, въ другитѣ по 4)	по 1.080 л.
Трънско, Ломско, Ловчанско, Севлиево, Свищовско и Силистренско.	

6 прѣдсѣдатели	по 3.960 л.
18 члена	" 3.180 "
6 секретари	" 1.800 "

12 подсекретари	по 1.620 л.
6 архивари	„ 1.320 „
6 регистратори	„ 1.140 „
За писари и разсилни (въ Ловечъ, Свищовъ и Силистра по 5 580 л., въ Трънъ и Ломъ 5.020 и въ Севлиево по 3.900)	30 680 „
6 прокурори	по 3.600 „
3 замѣстници на прокурора (въ Ломъ, Ловечъ и Силистра)	„ 3.180 „
6 секретари на прокуроритѣ	„ 1.320 „
За писари и разсилни	„ 1.320 „
9 сѣдебни слѣдователи (въ Трънъ, Севлиево и Свищовъ по 1, въ другитѣ по 2)	„ 3.180 „
9 писари при тѣхъ	„ 780 „
9 разсилни	„ 600 „
6 нотариуси	„ 2.400 „
6 секретари	„ 1.080 „
За писари и разсилни при тѣхъ (въ Ловечъ 1.620 въ Свищовъ 1.900 л., а въ другитѣ по 1.320)	8.800 „
21 сѣдебни пристапи въ Севлиево, Свищовъ и Трънъ 3, а въ другитѣ по 4)	по 1.080 „

*Мирови сѣдилища.*⁴

Комисията направи нѣкои видоизмѣнения; въ нѣкои пунктове ги умножи, като ги класифицира иначе: (Чете.)

„Софийско I, Софийско II, Софийско III и Софийско IV.

4 мирови сѣдии	по 3.240 л.
4 секретари	„ 1.620 „
За писари и разсилни (на IV 4.400 л., а на другитѣ по 5.000)	19.400 „

Варненско градско I, Варненско градско II, Пловдивско градско I, Пловдивско градско II, Русенско градско I, и Русенско градско II.

6 мирови сѣдии	по 3.240 „
6 секретари	„ 1.620 „
За писари и разсилни	„ 21.500 л.

Тукъ второстепеннитѣ мирови сѣдилища ставатъ тъй: (Чете.)

„Бургаско, Видинско градско I, Видинско градско II, Свищовско градско, Сливенско градско, Старо-Загорско градско, Шуменско, Разградско, Търновско, Никополско градско, Ловчанско и Провадийско градско.

12 мирови сѣдии	по 3.000 л.
12 секретари	„ 1.320 „
За писари и разсилни ¹⁾	„ 37.900 „

Тукъ, както ще видите, намалението заплатата на сѣдитѣ е съвършено малко, защото имаме прѣдъ видъ да туримъ по-добри сѣдии. За писаритѣ и разсилнитѣ сумата е намалена, като остава министерството, по нуждата на мировитѣ сѣдилища, да я разпрѣдѣли, както намѣри то. Другитѣ сѣдилища сж: (Чете.)

¹⁾ Сумитѣ за писаритѣ и разсилнитѣ при всѣхитѣ мирови сѣдилища ще разпрѣдѣли министерството.

„Айтоско, Акъ-Каджиларско, Анхиалско, Карабунарско (Бургаско), Месемврийско, Балъ-Бунарско, Балчишко, Берковско, Борисовградско, Босилградско, Бръзничко, Бѣленско, Бѣлоградчишко, Бѣло-Слатинско, Врачанско градско, Врачанско околийско, Габровско, Горне-Орѣховско, Добричко I, Добричко II, Дръновско, Дубнишко I, Дубнишко II, Еленско, Ески-Джумайско, Искрецко, Ихтиманско, Каваклийско, Казанлъжско, Карловско, Карнобатско, Кеманларско, Кесаревско, Копушко I, Копушко II — по дѣлата си то има 3.000 висящи — Котленско, Кулско, Куртъ-Бунарско, Кюстендилско градско, Кюстендилско околийско, Къзълъ-Агачско, Ловчанско, Ломско градско, Ломско околийско, Луковитско, Лѣсковско, Никополско околийско, Ново-Загорско, Ново-Пазарско, Ново-Селско, Овче-Хлъмско, Орханийско, Орѣховско I, Орѣховско II, Османт-Пазарско, Панагюрско, Пещерско, Банско — второто Пещерско, „Банско“ го нарѣкохмѣ — послѣ, Златишко — вмѣсто „Пирдопско“ — Поповско, Прѣславско, Провадийско, Радомирско I, Радомирско II — намалихмѣ Разградското — послѣ: Рупчоско, Самоковско, Севлиевско, Сейменско, Силистренско, Сърнепогорско, Татаръ-Пазарджишко градско, Татаръ-Пазарджишко околийско, Тетевенско, Троянско, Тръпско, Тутраканско, Фердинандско, Харманлийско, Хасковско градско, Хасковско околийско, Царибродско, Чирпанско I, Чирпанско II, Ямболско I, Ямболско II, Русенско околийско, Варненско околийско, Пловдивско околийско, Видинско околийско, Плѣвенско I, Плѣвенско II, Свищовско околийско, Сливенско околийско и Старо-Загорско околийско.

94 мирови сѣдии	по 2.700 л.
94 секретари	„ 1.200 „
За писари и разсилни	278.000 л.

Сега, както виждате, за Русе и Варна сж прѣдвидени по единъ мирови сѣдия околийски, съ по-малка заплата, защото отъ списъка се вижда, че по малко дѣла иматъ. (Иванъ Бѣлиновъ: Двѣ градски и едно околийско!) Както сж били. Комисията, като квалифицира така мировитѣ сѣдии, имаше прѣдъ видъ едно, което съмъ длъженъ да кажъ на г. г. прѣдставителитѣ, че градскитѣ дѣла въ тѣзи именно участъци, като Пловдивъ и Варна и тукъ, сж повече отколкото околийскитѣ. Отъ друга страна, околийскитѣ мирови сѣдии иматъ прогонни, като ходѣтъ по дознания и огледи, което нѣматъ градскитѣ. Затова, прѣдъ видъ на тѣзи обстоятелства, комисията турна околийскитѣ третостепенни, а градскитѣ първо и второстепенни. И оставатъ, освѣтъ Софийскитѣ, намѣсто 8 мирови сѣдии първостепенни, само 6 първостепенни. Второстепеннитѣ пакъ 12 си оставатъ. И на мѣсто 83 мирови сѣдии, ставатъ 95. Комисията намира, че въ околитѣ, гдѣто има висящи дѣла по 2.000 — 3.000, непрѣмъно трѣбва бързо да се разглеждатъ, да се прави улеснение на населението, което плаща. Комисията намира, че съ това не се товари бюджетътъ, защото отъ митата ще се събератъ пари за издръжката имъ, а пъкъ на населението ще се дава по-бързо правосѣдие. На това основание, комисията направи тѣзи измѣнения и моля Народното Сѣбрание да ги приеме. (Иванъ Бѣлиновъ: Пирдопското сѣдилище е нарѣчено

Златишко?) Да, защото центърът се прѣмѣства отъ Пирдопъ въ Златица.

Сумитѣ за писаритѣ и разсилнитѣ при всичкитѣ мирови сѣдии се оставятъ на министерството да ги распрѣдѣля, както намѣри за нужно.

Този е § 1-й и молѣ Събранието да го приеме.

Константинъ Липовански: Г-да народни прѣдставители! Както имахъ случай да се искажъ, когато се разглеждане бюджетпроектътъ на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла, че съмъ по принципъ противъ сѣществуването на главенъ секретаръ, тъй сѣщо и сега. Вѣрвамъ, че много души отъ г. г. народнитѣ прѣдставители сѣ на сѣщото мнѣние, защото, доколкото съмъ чувалъ, дѣйствиително главнитѣ секретари сѣ създадени повечето за луксъ, отколкото за каквато и да е работа. И благодарение на това само, че сѣ сѣществували и сѣществуватъ и досега, може би, не се рѣшаватъ министритѣ да туржтъ подъ каляма тѣзи длѣжности. Ако горѣ-долу главниятъ секретаръ е още нуженъ за Министерството на Вжтрѣшнитѣ Работи и за Министерството, ако щете, на Външнитѣ Работи, свършено съ нищо не може да се оправдае неговото сѣществование въ Министерството на Правосѣдието и въ другитѣ министерства. Въ Министерството на Правосѣдието, ми се струва, има двама началници отдѣление и тия хора сѣ достатѣчни и прѣдостатѣчни, ако щете, за да могатъ да управляватъ всичкитѣ тия работи, които постѣпватъ въ Министерството на Правосѣдието. Главниятъ секретаръ, доколкото съмъ научилъ, нѣма абсолютно никаква работа. Може да служи само да распечатва пликветѣ. Така щото, ми се струва, г-да народни прѣдставители, че ще се съгласите съ мене и вѣрвамъ, че и почитаемата бюджетарна комисия ще се съгласи, щото, както и въ тия министерства, които не сѣ минали, длѣжността главенъ секретаръ да бѣде унищожена, съ което, не ще съмнѣние, ще се направи една икономия въ бюджета отъ 6—7 хиляди лева.

Г-да народни прѣдставители! Азъ забѣлѣзвамъ, че и тукъ, въ тоя бюджетъ, бюджетарната комисия е намалила така сѣщо съ общия процентъ, съ който намалява заплатитѣ на другитѣ служащи, и заплатитѣ на сѣднитѣ. Ми се струва, че никой нѣма да отрѣче отъ васъ, че ако има важенъ институтъ въ една държава, най-важенъ е институтътъ на сѣднитѣ, раздаването на правосѣдието. Ако въ една държава правосѣдието се раздава правилно, то и всички, може да се каже цѣлиятъ народъ ще благоденствува; защото тамъ, гдѣто сѣдилищата бързо и правилно раздаватъ правосѣдието, тамъ народътъ ще бѣде увѣренъ, че неговитѣ права ще бѣждѣ запазени и затова въ всѣко отношение тоя народъ ще напѣдва. Когато се случи на нѣкого да му ограбжтъ имота, той ще бѣде сигуренъ, защото ще знае, че като отиде въ сѣдилището, ще намѣри правосѣдие и така нѣма какво да се опасява за своя имотъ; сѣщо, когато го нападне нѣкой и когато вслѣдствие на това отиде въ сѣдилището, той ще мисли, че неговата честь ще бѣде възстановена. И така, тамъ именно, гдѣто правосѣдието се раздава правилно и разумно, отъ хора образовани, отъ хора, които добръ познаватъ

своето дѣло, тамъ народътъ напѣдва, процѣтѣва и благоденствува. А пъкъ, за да може, г-да народни прѣдставители, правосѣдието да се раздава добръ, беспристрастно и правилно необходимо нужно е за сѣдии да бѣждѣ назначени най-способнитѣ, най-интелигентнитѣ и най-честнитѣ хора. Това, обаче, ще се постигне само тогава, когато заплатата на сѣдния бѣде добра, когато сѣдния ще бѣде възнаграденъ добръ, когато той знае, че е обезпеченъ за своето сѣществуване, когато той знае, че нѣма да гладува, и най-сетнѣ, когато той знае, че нѣма да бѣде принуденъ да прибѣгва къмъ побочни, посторонни срѣдства, за да искара своята прѣхрана. Ето защо, азъ мислѣ, че заплатата на сѣднитѣ не трѣбва да се намалява, не трѣбва отъ нея да се прави икономия, а, напротивъ, трѣбва, по възможностъ, да дадемъ по-добра заплата, за да може по тоя начинъ да се привлѣкжтъ по-добри, по-интелигентни сили. Добра ли е, достатѣчна ли е заплатата на нашитѣ сѣдии, тъй поне, както бѣше прѣдвидена въ бюджетпроекта? Г-да народни прѣдставители! Позволѣте ми да кажъ, че заплатата тъй, както е прѣдвидена даже въ бюджетпроекта на г. министра, е недостатѣчна за сѣднитѣ и че дѣйствиително не е достатѣчна заплатата на сѣднитѣ фактъ е това, че у насъ обикновено за сѣдии оставатъ повече ония хора, които не бихж могли да добижтъ една по-добра заплата въ своята свободна адвокатска професия. Тукъ, въ Столицата, има адвокати способни, които съ достойнство бихж могли да занимаватъ нѣкои сѣдийски мѣста, по тия хора не сѣ сѣдии и не желажтъ да станжтъ такива, защото заплатата е малка и въобще, защото на сѣднитѣ не се плаща добръ. И не ще съмнѣние, че това е единъ доста печаленъ фактъ, за който трѣбва да скърбимъ. Още по-грозенъ актъ ще бѣде, ако намалите заплатата на сѣднитѣ въ провинцията. Азъ ви увѣрявамъ, г-да народни прѣдставители, че ако намалите заплатата на сѣднитѣ, ще настане такова нѣщо, че ще дохождатъ и приематъ да ставатъ сѣдии само такива, които не могатъ да искаратъ прѣхраната си отъ възъ; слѣдователно, ще имаме за сѣдии хора, които сѣ неспособни, които сѣ некажѣрни да раздаватъ правосѣдие, а това ще бѣде въ вѣрда на правосѣдието и на самия народъ. Даже и сега, г-да народни прѣдставители, ние имаме случай да чуемъ отъ г. Министра на Правосѣдието, че нѣма пукиото число хора способни, които да заемжтъ сѣдийскитѣ мѣста. Ето защо, казвамъ, че никога не би трѣбвало да прибѣгваме до намаляване заплатитѣ на сѣднитѣ, а би трѣбвало, ако е възможно, да имъ се увеличжтъ. Другъ е въпросътъ за сѣдебнитѣ слѣдователи и за прокуроритѣ. Азъ съмъ съгласенъ, че заплатитѣ на слѣдователитѣ и прокуроритѣ могатъ да останжтъ по-малки отъ тия на сѣднитѣ, защото слѣдователитѣ и прокуроритѣ изслѣдватъ, а не сѣджтъ. Прокурорътъ е страна въ процеса, а пъкъ сѣдния е тоя, който рѣшава участъта на едно дѣло. Ето защо, казвамъ, че заплатата на сѣднитѣ трѣбва да бѣде увеличена, а заплатитѣ на прокуроритѣ и слѣдователитѣ би могли да се оставжтъ сѣщо тъй, както ги е прѣдвидѣла бюджетарната комисия. Но сега, прѣдъ видъ на икономитѣ, които

трѣбва да правимъ, понеже не би могло да стане такова увеличение на заплатитѣ на сѣднитѣ, азъ моля бюджетарната комисия да се съгласи да останѣтѣ заплатитѣ на сѣднитѣ такива, каквито ги прѣдстави г. Министерътъ на Правосѣдието, безъ 7% намаление. Не е голѣма икономията отъ заплатитѣ на сѣднитѣ. Ако смѣтнете, каква ще бѣде икономията отъ намалението на заплатитѣ на сѣднитѣ, ще видите, че едва ли ще има 80—90 хиляди лева икономия; а пъкъ вие ще се съгласите, че съ 90—100 хиляди лева икономия, нищо нѣма да се помогне на бюджета. Намѣсто да правимъ увеличение въ длѣжноститѣ на сѣднитѣ пристапи; на мѣсто да увеличаваме Кюстендилския окръженъ сѣдъ въ първостепененъ, и съ това да увеличаваме персонала му; намѣсто да се увеличаватъ мировитѣ сѣдии въ Русе, въ Никополъ и въ други мѣста, където, не знамъ защо се увеличаватъ, но все-таки имаме право да прѣдполагаме, че малко хатѣръ е имало въ случая, ми се струва, че по-добъръ бѣше да се увеличи заплатата на сѣднитѣ. Ако стане това, самъ тогава ще имаме правилно раздаване на правосѣдието, едно, така да се каже, разумно раздаване на правосѣдието и отъ хора честни. Ето защо, като исказвамъ тѣзи свои възгледи, бихъ молилъ бюджетарната комисия да се съгласи съ мене, щото заплатата на сѣднитѣ да остане безъ 7%-то намаление, т. е. както е въ бюджетопроекта, а на слѣдователитѣ и прокуроритѣ да се намали, както комисията прѣдлага.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: Понеже се говори, защо сж увеличени нѣкои мирови сѣдилища, ще кажж нѣколко думи. Азъ мисля, че отдѣвъ обяснихъ това, по сега считамъ за нужно пакъ да обясня, за да не приказваме излишни приказки тука, въ Народното Събрание. Ние взехме списъка отъ Министерството на Правосѣдието и отъ него видѣхме, кое сѣдилище колко дѣла има. Тоя списъкъ всѣки депутатъ може да види у г. министра и отъ него ще се увѣри, че въ тия мирови сѣдилища има по 3.000 дѣла висящи. Можете ли да оставите едно! Мислите ли, че щѣше да се постигне цѣлѣта? Г-нъ Габровски казваше, че 450—500 дѣла висящи имало въ Търновското мирово сѣдилище и да се турнатъ двама. Защо сж двама мирови сѣдии въ Търново? Тамъ, гдѣто има много висящи дѣла, ние турихме и по трима мирови сѣдии, за да можѣтъ да се разгледатъ тия дѣла. Догодина ние ли ще бждемъ или други, това може да се измѣни, по сега нуждата е такава. Освѣнъ това, вие ще видите въ бюджета, че ние сме добавили още и за допълнителни мирови сѣдии и за допълнителни нотариуси, ако се окаже нѣйде нужда. Азъ вѣрвамъ, че всѣки единъ отъ насъ ще се съгласи, че мировитѣ сѣдии не сж излишни, че тѣ искарватъ паритѣ си, и че трѣбва да се раздава бързо правосѣдието. Тази е причината, гдѣто комисията е увеличила числото на сѣднитѣ и затова ще моля всѣкиотъ отъ г. г. прѣдставителитѣ, който се съмнѣва въ това, което комисията исказва чрѣзъ мене, да вземе списъка отъ г. министра и да се увѣри въ истинността. Ние не сме гледали никакви лицепрятия, както каза г. Липовански. Въ Русе стоѣтъ по 800 дѣла висящи, а при това всѣки отъ васъ ще се съгласи, че дѣлата, които

се гледатъ тамъ, не сж еднакви съ дѣлата, които се разглеждатъ въ Балъ-Бунаръ напр. Въ Балъ-Бунаръ дѣлата сж повечето по за 20 л., или по за 30—40 гроша, когато дѣлата въ Русе сж търговски. Ако въ Русе има дѣла по за 500 и 1.000 л., въ Балъ-Бунаръ едва ли ще има такива дѣла. Тѣзи сж съображенията на комисията, а не други.

Туй имашъ да дамъ, като обяснение, и затова ще моля народното прѣдставителство да вѣрва на туй, което казва комисията, защото е основано на официални данни, взети отъ министерството.

Славчо Вабаджановъ: Г-нъ Мантовъ! Намалението 7% остава ли?

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: Нѣма по-нататкъ намаление. Тѣзи пари, които се отпущатъ, сж чисти.

Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Кажете общата сума!

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: Общата цифра ще видимъ послѣ каква е, защото може да има погрѣшка въ прѣсметането.

Славчо Вабаджановъ: Г-да прѣдставители! Г-нъ Липовански отчасти каза съображенията, които сж заставили всѣки народенъ прѣдставителъ да погледне малко по-иначе на Министерството на Правосѣдието. И азъ съмъ единъ отъ ония народни прѣдставители, които съзнаватъ, че дѣйствително кризата е твърдѣ голѣма и че е наврѣменно да се правятъ всевъзможни икономии тамъ, гдѣто може, отъ което нищо нѣма да пострада държавната машина. Но ми се струва, че въ Министерството на Правосѣдието направитѣ икономии отъ заплатитѣ на сѣднитѣ не сж икономии, защото, колкото се очаква полза да донесѣтъ тия икономии, толкова ще дадѣтъ тѣкмо обратенъ резултатъ. Менъ ми се струва, че въ страни, като нашата, едно единствено мѣсто, което остава, гдѣто гражданитѣ можѣтъ да се опрѣтъ съ пълна сигурностъ, гдѣто българскиятъ гражданинъ може да намѣри защита, е сѣдилището. И трѣбва да кажж, за честъ на нашата магистратура, че много рѣдко е бивало, когато нашитѣ граждани сж бивали излѣгвани въ надеждитѣ си, когато сж прибѣгвали до сѣдилищата да намѣрѣтъ опора въ правосѣдието. И какво голѣмо значение има правосѣдното дѣло? Ако въ всички страни се гледа да бѣде поставено правосѣдието на най-висока почва, то е затова, защото е единъ отъ най-главнитѣ фактори за културното развитие на една страна. Ако това е тѣй за другитѣ страни, колко повече е важно това за нашата страна.

Ние виждаме, че прѣдъ видъ на нуждитѣ на страната, сме заставени постоянно да правимъ икономии и тия икономии сме разпрострѣли повече, отколкото се може, въ Министерството на Правосѣдието. Азъ нѣма да говоря по отношение на централното управление, за щата, който се прѣдвижда тамъ, макаръ, че може да се кажѣтъ много нѣща и по туй. Вие ми на очи слѣдующето: двама началници, двама старши подначалници, и толкова младши подначалници. Мисля, че работата прѣспокойно може да се свѣрши, ако се прѣмахнатъ младшитѣ подначалници. Защото, всѣки сме се оплаквали, безъ разлика на партии, че злото у насъ е, гдѣто постепенно се развива единъ бюрократизмъ, който, най-сетнѣ, ще изѣде главата на България, ще изѣде гла-

вити на всички ни. Е добър, време е, мисля, прѣдъ видѣ на ужасната криза, която разяжда страната, да можемъ да поспремъ тоя развивающъ се бюрократизмъ у насъ. Вие виждате, че и тукъ не е направено потрѣбното намаление. Нѣма да се спирамъ и на главния секретаръ, защото тоя въпросъ е прѣдрѣшенъ; по отношение на другитѣ министерства се прие, както и по отношение на министерскитѣ заплати; така щото, ще бжде бесцѣлно да се говори по работи, които сигурно нѣма да минжтъ. Ето защо, по отношение на централното управление минавамъ бѣгло, като правя бѣлѣжка и вѣрвамъ, че Министерствътъ на Правосъдието, г. Пешевъ, когато бжде възможно, ако устои до идущата година, ще може да иска и това намаление, защото бесцѣлни сж у насъ всевъзможни младши помощници на старшия писаръ; а ние въ това направление вървимъ.

Г-да народни прѣдставители! Това, което има да прѣдложж по-нататъкъ, не е отъ партизански съображения, не е отъ други влѣчения, или защото като азъ съмъ билъ довчера съдия, та да се отнасямъ съ симпатии къмъ съдиитѣ, а е отъ онова съображение, което има грамадно значение за магистратурата. Азъ казвамъ, че докогато нашата магистратура не е абсолютно обезпечена, нѣмаме добра гаранция за правилень политически животъ. Срѣщу всички административни, много пжти диви, прѣслѣдвания, ние имаме опора въ съдилищата. Тамъ ще се исправимъ и ще искаме възмездие, и, за честь на нашата магистратура, ние сме намирали това възмездие. Но ако вървимъ по този пжтъ, така, както досега, съ тия намаления на заплатитѣ на съдиитѣ, ще излѣзе единъ день, че дѣйствително въ съдилищата не ще имаме нито способни, нито честни сили. А за да имаме способни и честни съдии, за да имаме просветени магистрати, тѣ трѣбва да бжджтъ добри платени. Вѣрвамъ, че нито единъ отъ васъ нѣма да отрѣче, че въ цѣлия свѣтъ магистратитѣ се плащатъ най-добри. Прѣдъ всички държавни чиновници, съдиитѣ получаватъ най-добра заплата. И има съображения, които диктуватъ подобно нѣщо. Нѣма да се спирамъ върху подробноститѣ, да указвамъ на всичкото практическо значение на това мѣрноприятие, но ми се струва, и никой нѣма да ме упрекне, че не е така въ всички страни. Менѣ ми се струва, че докато вие ще плащате на членовѣтъ на окръжнитѣ съдилища 265 л. мѣсечно по вѣдомость, а на ржка нито 200, недѣйте се надѣва, че по-способнитѣ съдии, които се надѣватъ на силитѣ си, които се надѣватъ, че съ адвокатския си трудъ ще можжтъ да спечелжтъ най-малко 200 л., недѣйте се надѣва, казвамъ, че такива ще останжтъ на съдийската скамейка. Макарь, че съдийското мѣсто е твърдѣ почетно, но у насъ, особено въ провинцията, съдиитѣ сж изложени на всевъзможни прѣслѣдвания отъ страна на разни деребеевци, които искатъ да командуватъ, а всичко това ще обижда истински способнитѣ съдии и тѣ ще напушжтъ съдийството. И ние забѣлѣзваме този печалень фактъ, както и днесъ, че всички обществени дѣйци се отдѣлятъ полека-лека отъ съдилищата, излизатъ всички опитни и добри съдии; за щастие, има нѣкои, които само тукъ-тамъ сж изостапали и се мѣркатъ, като свѣтулки лѣтно

време, а всички способни съдии отиватъ да адвокатствуватъ. И това не веднажъ сме чели въ разнитѣ наши политически вѣстници, да констатиражтъ този печалень фактъ и да съжаляватъ. Време е сега, когато обсъждаме бюджета, да си припомнимъ всичко това и да искаме, колкото е възможно, по данъчнитѣ сили на нашия народъ, като вземемъ въ съображение и кризата, която разяжда страната, да направимъ възможното. Съ това, което ни се прѣдлага сега, споредъ мене, не правимъ възможното, по това просто съображение, че ние отпущаме 240.000 л. за безотчетни, а на съдиитѣ не намираме за нужно да дадемъ повече заплата. Почитаемата бюджетарна комисия е намѣрила за добри да слѣзе още по-долу и да намали заплатитѣ, които се прѣдлагатъ отъ министра съ намаление 7% (Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: 2%, нѣщо, което не сме направили даже за разсилнитѣ и стражаритѣ!) На всеки случай бие на очи това, което прочете г-нъ докладчикътъ, че на съдиитѣ отъ Касационния Съдъ, отъ апелативнитѣ и окръжни съдилища, на всички наредъ, се намаляватъ заплатитѣ. Споредъ мене, това не би трѣбвало да става. Така напр., единъ членъ отъ второстепенно окръжно съдилище Азъ съмъ противъ дѣленето съдилищата на първостепенни и второстепенни, поне за окръжнитѣ съдилища, нѣма никакъвъ *raisons d'être*, погледнато даже отъ точка зрѣние на работата имъ, на званието имъ, да получаватъ по-малко заплата. Ако се е взимало въ съображение, че въ София, Русе и Варна е по-сжжжъ животътъ, може да имъ се даджтъ 50 л. повече, но не да се дѣлжтъ на разреди. На всеки случай, на единъ членъ отъ окръжно съдилище ще се плаща 265 л. мѣсечно. (Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: 300 л. оставатъ чисти пари!) Не сж чисти, защото ще има пакъ всевъзможни одржжки: 5% за пенсия, патентъ и пр. и въ резултатъ нѣма да вземе даже 230 л. Това, по моето мнѣние, е твърдѣ малко. Азъ съмъ на мнѣние, г-да народни прѣдставители, щото по Министерствата на Правосъдието и Просвѣщението да бждемъ щедри. Никой нѣма да отрѣче, че както днесъ сж у насъ работитѣ, сжществува една развала, една деморализация и наша длъжностъ е, за да прѣдотвратимъ това зло, да обезпечимъ, поне да разширимъ крилата на правосъдието и на просвѣщението. Азъ всеки пжтъ бихъ билъ много щедъръ по отношение на просвѣщението и правосъдието. Спомнямъ си думитѣ на Гамбета, който въ една много критическа минута, се е провикналъ въ Народното Събрание: „Просвѣщение, просвѣщение и просвѣщение!“ Прибавжте къмъ това „и правосъдие“, ако искате да имаме каква-годѣ гаранция. За да можемъ да привлечемъ по-способни и по-честни сили, азъ правя слѣдущето прѣдложение: на прѣдсѣдателя на Касационния Съдъ да оставимъ сжщата заплата, 9.204 л. Толкозъ, колкото е прѣдвидено въ бюджетопроекта. (Гласове: Много е!) Ако е много намалете л. Ще кажж, по кои съображения, и азъ ви моля да се не произнасяте иронично, когато се касае за прѣдсѣдателя на Касационния Съдъ. Не вземайте прѣдъ видѣ личноститѣ, а длъжноститѣ. Въ други страни за тая длъжностъ се плащатъ хиляди левове. Ако

искате да имате единъ касационенъ съдъ, въ който да имате истинска гаранция, не 9.000 л., а 19.000 л. сж малко за заплатата на прѣдсѣдателя. За подпрѣдсѣдателитѣ на Касационния Съдъ, споредъ мене, заплатата имъ трѣбва да е 7.200 л., по 600 л. мѣсечно, а не 6.600; на членоветѣ по 6.600; прокурорътъ да се приравни къмъ подпрѣдсѣдателитѣ, а помощникитѣ на прокурора по 6.600, което е равно съ членоветѣ на Касационния Съдъ. Това е моето мнѣние по отношение на Касационния съдъ.

Може да кажете: отъ гдѣ ще се вземжтъ тия пари? Увеличенията не сж много голѣми, въ сравнение съ онова, което се прѣдлага отъ комисията, и онова, което се прѣдлага отъ г. Министра на Правосъдието. Но въ всѣки случай, прѣдстожтъ и други бюджети на разискване, по които, безспорно, ще можемъ да направимъ сериозни намаления, които нѣма да развалжтъ развитието, които нѣма да намалжтъ дѣйствието на държавната машина. Така напр., по военния бюджетъ вне помните много хубаво и въобразете си каква аномалия има. Единъ окръженъ управителъ получава 450 л., а единъ полкови командиръ получава 900 л. Това не е ли единъ анахронизъмъ? Или тамъ е Святая Святихъ, та не трѣбва да посѣгнемъ. (Нѣ кой отъ дѣсницата: И тамъ ще направимъ съкращения!) Отъ тамъ ще имаме възможность да направимъ нѣкои и други съкращения, възможни, съ които ще можемъ да помогнемъ на този бюджетъ.

По отношение на апелативнитѣ сѣдилища, азъ мислж, че прѣдсѣдателитѣ на апелативнитѣ сѣдилища добръ ще бжде да иматъ една заплата отъ по 600 л. мѣсечно, или годишно 7.200 л., която да се равнява на заплатата на подпрѣдсѣдателитѣ на Касационния Съдъ; послѣ, подпрѣдсѣдателитѣ на апелативнитѣ сѣдилища да се равняватъ по заплата съ членоветѣ на Касацията — 6.600 л. и, най-послѣ, на членоветѣ на апелативнитѣ сѣдилища да се даджтъ по 6.000 л., а прокуроритѣ по 6.600 л. както на подпрѣдсѣдателитѣ, а замѣстникитѣ по 6.000 л.

По отношение на окръжнитѣ сѣдилища, изобщо, азъ казахъ отдѣвъ, че съмъ противъ това дѣление на първостепенни и второстепенни, защото положително съ нищо не се оправдава това дѣление. Ако е по-скжпъ животътъ въ нѣкои по-голѣми градове, като: София, Пловдивъ, Варна, Русе и пр., ние можемъ извънъ опрѣдѣлената въ бюджета заплата да прѣдвидимъ по 20—25 л. мѣсечно за всѣки сѣдия, който служи въ мѣсто, гдѣто признаваме, че животътъ е по-скжпъ. Но дѣлепето на степени нѣма значение и ние правимъ голѣма врѣда съ това. Заради това, азъ съмъ на мнѣние, на прѣдсѣдателитѣ на окръжнитѣ сѣдилища да се плаща 4.800 л. годишна заплата, на подпрѣдсѣдателитѣ 4.200 л., а на членоветѣ 3.600 л. т. е. по 300 л. мѣсечно, както бѣше и по-рано въ бюджета. На прокуроритѣ да се дава, както на подпрѣдсѣдателитѣ, по 4.200 л., а на замѣстникитѣ имъ по 3.600 л., на сѣдебнитѣ слѣдователи тоже по 3.600 л., а на нотариуситѣ по 3.000 л.

Остава единъ въпросъ за сѣдебнитѣ пристави. Азъ знамъ, че по Закона за сѣдебнитѣ пристави изведнажъ не може да се посѣгне на този институтъ; но азъ моля г. Ми-

нистра на Правосъдието, веднажъ за винаги, да тури край на тази аномалия у сѣдебнитѣ пристави. По-добръ е да имъ се плаща една опрѣдѣлена заплата, напр. 2.400 л. годишно, ще бжде прѣдостатъчно; защото, като се вземе въ съображение цензътъ, който се иска — единъ четверокласникъ или петокласникъ може да заеме тая длѣжностъ — 200 л. сж му прѣдостатъчни. Всичкитѣ други берии, които получаватъ по изпълнителнитѣ дѣла, да оставатъ въ полза на хазната, защото най-голѣмитѣ кражби и злоупотрѣбления, най-голѣмото искусство, какъ да дръпнатъ повече пари отъ хората, въ това приставитѣ сж били дѣйствително чудесни майстори. За да може да се прѣмахне тази кражба, просто и населението да има пълно довѣрие въ този институтъ, нужно е да се направи така: да опрѣдѣлимъ заплатитѣ на сѣдебнитѣ пристави и да оставатъ беринтѣ въ полза на хазната. Можемъ да опрѣдѣлимъ — както имаше едно мнѣние отъ парламентарната комисия за реформи въ страната — едно изпълнително мито отъ 1—5%, колкото намѣри за нужно Народното Сѣбрание и правителството, и това мито ще бжде прѣдостатъчно по изпълнителнитѣ дѣла, безъ всѣкакви други берии за призовки, съобщения и пр. Така щото, по отношение на сѣдебнитѣ пристави, исказвамъ едно желание, което сега не ще може да се осжществи, защото по бюджетаренъ редъ не можемъ да измѣнимъ единъ законъ, който сжществува, и затова ще моля г. Министра на Правосъдието, ако мисли, че тия бѣлѣжки сж полезни, да ги вземе въ внимание. Азъ съмъ убѣденъ, че г. Пешевъ по-добръ отъ мене знае тази работа, защото е билъ адвокатъ, сѣдия и много по-високи длѣжности е заемалъ и, слѣдователно, ще може да му бжде присърце да се прѣмахне това нѣщо, което се отразява твърдѣ злѣ на нашето общество.

По отношение на мировитѣ сѣдии, исказвамъ тоже едно желание, да остане заплатата на всѣки по 250 л. на мѣсець, още повече, че имаме Законъ за сѣдоустройството, който, макаръ и да се измѣни въ извънредната сесия, не се съмнѣвамъ, че въ непродължително врѣме държавни нужди ще ни диктуватъ да приемемъ старото законоположение, което врѣменно аслж се измѣни, защото казваше ни се, че нѣмаме достатъчно сили да заематъ тия длѣжности; та, казвамъ, че ще се приеме пакъ старото законоположение, гдѣто юриститѣ, които сж прослужили известно число години, за да могатъ да бжджтъ гарантирани добръ, за да раздаватъ едно добро, правилно и просвѣтено правосъдие, трѣбва да влѣзжтъ въ сѣдилищата, та нѣма защо да се скжпимъ съ една заплата 250 л.

Като правж тия общи бѣлѣжки, като обобщавамъ всички въ окръжнитѣ сѣдилища да получаватъ една заплата, както казахъ по-рано: прѣдсѣдателитѣ по 4.800 л., подпрѣдсѣдателитѣ и прокуроритѣ по 4.200 л. и членоветѣ по 3.600 л., да има една малка разлика между всички за иерархическия редъ, който сжществува, мислж, сѣдитѣ въ София, Пловдивъ, Варна и Русе да получаватъ по 25 л. повече на мѣсеца, прѣдъ видъ на това, че животътъ тамъ е по-скжпъ.

Тия сж, г-да народни прѣдставители, бѣлѣжкитѣ ми въ общи думи, безъ да се спирамъ върху всѣки отдѣленъ

сждъ; защото, както виждате, азъ малко по-общо вземамъ всичкитъ сждилища, не искамъ да правя това дѣлене, което се прави въ бюджета, и ще моля почитаемиѣ народни прѣдставители, като се позамислятъ малко по-сериозно върху голѣмото значение, което иматъ сждилищата у насъ, върху нуждата да се привлѣкътъ по-способни и дѣятелни сили въ сждилищата, да не испуснемъ и тия, които като свѣтулки се явяватъ въ сждилищата, да не испуснемъ, казвамъ, ония прѣдадени на дѣлото сжди въ Касаціонния Сждъ, въ апелативнитъ и въ окръжнитъ сждилища, и единъ день да се каемъ, че правосъдието у насъ е испаднало толкова ниско, трѣбва да се покажемъ по-щедри. Азъ съмъ слушалъ много авторитети и ми се струва, че когато дойде редъ ще има мои колеги, които по-авторитетно познаватъ въпроса, които ще ви укажатъ на извѣстни намаления, които могатъ да станятъ въ бюджета на Министерството на Войната. Каква нужда има отъ тия началници на отдѣли и отдѣления въ Военното Министерство, които само шкембета правятъ? Защо да се не намалятъ, ако не и съвсѣмъ да се прѣмахнатъ? Отъ съображения патриотически, отъ съображения на високи държавни интереси, ние смѣло можемъ да махнемъ всички излишни длѣжности, толкозъ повече, че всички говоримъ за намаления, и по този начинъ да дадемъ источникъ на Министерството на Правосъдието и на Министерството на Просвѣщението, отъ които дѣйствително можемъ да очакваме единъ добъръ напръдѣкъ за страната.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: Г-да народни прѣдставители! Увѣрявамъ ви, че въ тритѣ дни, колкото се занима комисията съ тоя бюджетъ, имаше прѣдъ видъ всичко това, което каза г. Бабаджановъ. Не е комисията да не съзнава това, което каза г. Бабаджановъ, но прѣдъ видъ на кризата и икономитѣ, които бѣхме рѣшили да правимъ, намалихме и по бюджета на Министерството на Правосъдието. Прѣдъ видъ че намалихме въ двата бюджета по 7 и 10% и като вземете прѣдъ видъ всички обстоятелства, вие ще видите, че ние на прѣдсѣдателитъ на окръжнитъ сждилища отъ 5.016 л. сме направили заплатата на 4.800, значи, има намаление само 4%; на подпрѣсѣдателитъ, които имахъ 4.020 л., ние ги турихме 3.960 л., съ 60 л. по-малко или съ 1½% намаление; членовѣтъ, които сж взимали 3.684 л., намалихме само съ 84 л., което иде по 2%. Значи, все таки правимъ едно подобрѣние по правосъдието, като не туряме сжитѣ въ числото на другитъ чиновници; поставяме ги много по-добъръ, отколкото другитъ, съразмѣрно съ туй, което сж получавали досега. Азъ мисля, че туй, което сме направили, е подобрѣние. Ние въ една година не можемъ да направимъ голѣми намаления, но достатъчно е, че сме направили една крачка и че се дава едно прѣимущество на чиновнитѣ по правосъдието. Въ такъвъ случай, азъ мисля, че Народното Собрание нѣма защо да критикува дѣйствиата на комисията. Както виждате, намалението отива отъ единъ до 6% и най-много до 7%, но не по-горѣ; има само на пѣкои повече, но повечето и до 7% не отива. За да направимъ това, ние имахме прѣдъ видъ тия съображения,

които каза г. Бабаджановъ. Като виждате, че принципътъ е сега намаленията и ако вземемъ да увеличиме, както каза г. Бабаджановъ, на членовѣтъ въ апелативнитъ сждилища заплатитѣ на 6.000 л., когато сега ще получаватъ по 5.160, тогава нѣма да бждемъ прави къмъ другитъ чиновници, защото и тѣ иматъ права, а на туй мисля, че не му е врѣмето сега. Азъ мисля и вѣрвамъ, че министерството за идущата година ще приготви единъ Законъ за чиновнитѣ и той ще урегулира този въпросъ. Ние признаваме, че правосъдието е онеправдано, но мисля тая година не е врѣме да се увеличава. Затуй, ние направихме възможното и намаленията начнахме отъ единъ и отидохме до 6%.

Туй искахъ да обясня.

Славчо Бабаджановъ: Отъ смѣтката, която направихъ, разликата е само 50.000 л., — съвсѣмъ минимална. Затуй взехъ куража да поддържъ казаното.

Никола Хр. Габровски: Г-да прѣдставители! Азъ така също признавамъ, че по бюджета на правосъдието не можете да правите такива голѣми икономии, както по другитъ бюджети, безъ да се накрѣнатъ най-жизненитѣ интереси на населението у насъ. Като взехъ думата, то не е съ цѣлъ да искамъ намаления тамъ, гдѣто дѣйствително не можехъ да се направятъ. Обаче, азъ признавамъ, че бюджетарната комисия въ тия намаления, които е направила, не се е ръководила отъ принципа на пропорционалността; тия намаления, които е направила, не сж рационални намаления. Напротивъ, виждаме, че на тия чиновници, които получаватъ по-голѣми заплати, на тѣхъ сж направени по-малки намаления, а на тия, които получаватъ по-малки заплати — по-голѣми намаления. Достатъчно е да ви посочя на този примѣръ, че на мировитѣ сжди, които дѣйствително сж много прѣтоварени съ работа, и понеже самото имъ положение е такова, назначаватъ се като еднолични сжди, намалението върху заплатитѣ имъ пропорционално е много по-голѣмо, отколкото онова на сждитѣ въ апелативнитъ сждилища, въ окръжнитъ, не ще съмнѣние, и въ Касаціонния Сждъ, безъ да говоря по-нататѣкъ за низшитѣ чиновници, колко е намалението на секретаритѣ, подсекретаритѣ и писаритѣ, отъ които главно е направена икономията. Вижда се, че такава е задачата на нашитѣ партии, да правятъ икономии главно отъ писарскитѣ и разсилнически заплати, а не отъ онѣзи, които сж твърдѣ голѣми и които, ако се намалятъ, нѣма да се поврѣди, нито на лицата, които работятъ, нито на учрежденията.

Вие, г-да прѣдставители отъ болшинството, както казахъ и вчера още, сте партизани на началото за евтино и бързо правосъдие. Да, това фигурира и въ вашата програма, пунктъ 10-й. Тукъ бѣше случаятъ именно това начало да се прокара. Ние очаквахме съ голѣмо напръгане, това да видимъ, било въ бюджета, било въ цѣлъ редъ законопроекта, които ще се прокаратъ тукъ, въ Народното Собрание. За съжаление, азъ виждамъ сега, че намѣсто едно евтино и бързо правосъдие, се създава едно пай-скъпно, най-мудно и пай-сложно правосъдие, а не оиро-

стотворено правосъдие. Закриватъ се сѣдилища тамъ, въ тия мѣста, въ тия околии, гдѣто дѣйствително има нужда отъ тѣхъ. Азъ и до тая минута не могъ да си обясня, защо, като се закрива мировото сѣдилище въ Търново, се закрива и въ Павликени, когато тая околия я закриватъ и присѣдиняватъ цѣли 18 села къмъ Търновската околия? Намѣсто да увеличите мировитѣ сѣдилища или да не ги намалявате, вие оставяте само единъ мирови сѣдии. Нуждата отъ едно сѣдилище въ Павликени се чувствува всѣкога, и днесъ се чувствува. Азъ бихъ желалъ да ни се покаже сѣдебната статистика за хода на дѣлата въ Павликенското мирово сѣдилище. Доколкото се простиратъ моитѣ свѣдѣния, всѣки день почти, когато има засѣдание, тамъ се гледатъ не по-малко отъ 30—40 дѣла и мировитѣ сѣдии винаги се оплакватъ, че сж прѣтрупани съ много дѣла и не сж въ състояние да ги разгледатъ. Павликенската околия е една околия съ 26 села (Министъръ Петръ Пешевъ: Остава!) и съ едно население такова, което дѣйствително разбира интереситѣ си и се сѣди, както по граждански, тѣй и по углавни дѣла. Такова население заслужава сѣдилището, което е имало, и съ нищо не може да се оправдае закриването му, особено, като се знае, че се закрива въ Търново единото сѣдилище. (Тодоръ Хр. Ширковъ: Павликенското ще остане, г-нъ Габровски!) Отъ всѣкъдѣ сж постъпили протести противъ закриването на Павликенската околия.

Азъ съжалявамъ, че вчера, когато азъ прѣдлагахъ да се намалитъ дневнитѣ на прѣдставителитѣ, г. прѣдсѣдателътъ ме прѣкъсна и ми каза, че трѣбва да измѣнимъ Избирателния законъ, въ който сж прѣдвидени тия дневни. Обаче, какво виждаме днесъ? Прѣди да се внесе и приеме прѣдложението за закриването на околията, прѣди да се приеме това прѣдложение, вие по бюджетаренъ редъ закриватъ сѣдилището, по бюджетаренъ редъ закриватъ болницата вчера и послѣ съзнахте нуждата отъ нея и дѣйствително оставихте я. Азъ мисля, че това не е законно, това е антиконституционно даже. Вие прѣдрѣшавате единъ много важенъ въпросъ за съществуването на известна околия, която закриватъ, както казахъ, по чисто партизански съображения. Доказа ли се въ бюджетарната комисия и тукъ прѣдъ васъ съ известни данни, че нѣма нужда да съществуватъ тия околии, да се закрижатъ въ административно, санитарно и друго отношение? Не. Просто да се закрижатъ току-тъй, че тѣй ви скимпало. Види се, че вие дѣйствително правите опитъ, съ закриването на тия околии, както вчера намекна г. министърътъ. Другояче не може да се обясни. Въ бюджетопроекта се прѣдвиждаше съществуването на Павликенската околия, прѣдвиждаше се на мбулатория. Бюджетарната комисия я закриваше; г. министърътъ каза, че ще остане, и бюджетарната комисия се съгласи да остане. Сега почитаемиятъ докладчикъ ни обявява, че се закрива сѣдилището въ Павликенската околия, а азъ чуввамъ, поне тѣй разбрахъ отъ г. Министра на Правосъдието, че ще остане. Така ли е? (Министъръ Петръ Пешевъ: Тѣй!) Азъ не знамъ; г. докладчикътъ даде тия обяснения. (Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: Това е

мнѣние на комисията. Ако министърътъ се съгласява.) Добръ, тогава нѣма какво да кажъ.

По-нататъкъ би било желателно да се остави сѣдилището въ Трѣвна. Въпросътъ за закриването на Трѣвненската околия не е разрѣшенъ по законодателенъ редъ. Има прѣдложение, а пъкъ е другъ въпросътъ, ще мине ли то или не. Безсъмнѣние ще го прокаратъ, щомъ искате; но прѣди да го прокаратъ, не можете да прѣдрѣшавате въпроса за закриването на Трѣвненското сѣдилище. Трѣвненската околия, както е известно, е балканска околия, горска околия. Вие ще пращате хората на 50 километра разстояние да отиватъ въ Дрѣново да търсятъ правосъдие. Е добръ, евтино ли е това правосъдие? Бесплатно ли е това правосъдие, както гласи вашата програма? Не. Зимно връме да каратъ хората да бижатъ 50 километра пѣтъ прѣзъ гори, рѣки и долини да отиватъ въ Дрѣново, това е наказание за тѣхъ. Ето защо, азъ ще моля г. министра да се съгласи, щото и въ Трѣвна да остане мировото сѣдилище, както да се остави и онова въ Павликени, гдѣто дѣйствително има голѣма нужда отъ сѣдилище. Това показва хода на дѣлата и протеститѣ на населението. Азъ бихъ могълъ да прочетъ цѣлъ редъ телеграми и заявления, испратени на Министра на Вътрѣшнитѣ Работи, когато се е научило населението за закриването на околията, каква тегоба ще му тегне, ако бѣде принудено да отива въ Търново, Севлиево или Раховица да се сѣди. Но понеже, г. министърътъ заяви, че сѣдилището въ Павликени си остава, азъ бихъ желалъ да направи същото заявление и за Трѣвна.

По-нататъкъ нѣма какво повече да искамъ.

Иванъ Вѣлиновъ: Г-да народни прѣдставители! Когато се внасяше бюджетопроектътъ по Министерството на Правосъдието, азъ бѣхъ чулъ, че г. Пешевъ е билъ на мнѣние одрѣжкитѣ отъ 7%, които се проектирахъ по всичкитѣ други министерства, да не закачатъ неговото министерство. Едно затуй, защото общепризнато е, че сѣдитѣ у насъ сж най-лошо платенитѣ държавни чиновници, и друго затуй, защото намалението отъ 7% върху сѣдийскитѣ заплати, въ обща сложностъ, хвърля такава незначителна сума, щото зарадъ нея не би струвало да се кастрятъ и безъ това безбожно искастренитѣ заплати на българскитѣ сѣдии. Оказва се, обаче, че този слухъ е невѣренъ и че г. Пешевъ, многогодишенъ адвокатъ, съ когото и азъ съмъ ималъ случай прѣди години да размѣнявамъ мисли, който е билъ на мнѣние, че напѣтитѣ сѣдии сж най-лошо платени държавни чиновници, сега, за да може да спести една сума отъ 200.000 л., се е съгласилъ да се намалитъ и заплатитѣ на сѣдитѣ. (Константинъ Панайотовъ: Нѣма 200.000 л.!) Толкозъ ще излѣзатъ въ обща сложностъ по моята смѣтка. Възможно е да излѣзе по-малко. Но азъ смѣтамъ, че въ кръгла цифра съ 200.000 л. се намалява бюджетътъ на Министерството на Правосъдието. Та казвамъ, мислѣхъ, че г. Пешевъ ще настоя да се не намаляватъ заплатитѣ на сѣдитѣ.

Сега, първата дума, която искамъ да кажъ по бюджетопроекта на Министерството на Правосъдието, е, че съ окастриването по-нататъкъ заплатитѣ на сѣдитѣ, се прави

положително една мечешка услуга на българското правосъдие, безъ да се направи каква-годѣ значителна услуга на държавния бюджетъ. Нѣма нужда да се разпростирамъ и да доказвамъ, че нашитѣ сѣдии сж лошо платени; това, надѣжж се, нѣма да откаже и самъ почтениятъ Министъръ на Правосъдието. Достатъчно е да ви кажж, г-да народни прѣдставители, че има сѣдии у насъ, които, макаръ че иматъ висше юридическо образование, макаръ че иматъ нѣколко годишна сѣдийска служба, има сѣдии, казвамъ, които сж по-лошо платени дори отъ полицейскитѣ пристави. По една смѣтка, която азъ сега направихъ, излиза, че единъ допълнителенъ сѣдия, каквито има у насъ при много сѣдилища... (Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: Двамина сж всичко въ България!) Единъ и половина да е, г-нъ Мантовъ, и той е сѣдия; прѣдъ него и азъ, и Вие ще пледираме. Той правосъдие ще раздава у насъ, и съ своитѣ рѣшения и присѣди ще пази живота, имота и честта на българскитѣ граждани. Такъвъ сѣдия ще получава по 110 л. на мѣсець; т. е. по-малко, както казахъ, отколкото получава единъ полицейски приставъ, човѣкъ, въ повечето случаи, безъ всѣкакво образование и безъ всѣкакъвъ умственъ и нравственъ цензъ. Мислѣж, че почитаемииятъ г. Министъръ на Правосъдието нѣма да нанесе никакъвъ ущърбъ на държавното съкровище, а ще направи една голѣма услуга на дѣлото, на правдораздаването у насъ въобще, ако още сега се съгласи да останжтъ, прѣдъ видъ на трудното финансово положение на страната, миналогодишнитѣ заплати на сѣдитѣ у насъ, като сжщеврѣмено вземе мѣрки да се издирижтъ източници за увеличението заплатитѣ на сѣдитѣ. Има въ нашитѣ бюджетопроекти гдѣ да се кастрѣжтъ заплатитѣ; ще дойджтъ и другитѣ бюджетопроекти, гдѣто и азъ ще имамъ случая да укажж, какъ и отъ гдѣ можжтъ да се направжтъ значителни икономии; обаче, въ бюджетопоекта на Министерството на Правосъдието, пека бждемъ справедливи, трѣбва всички еднодушно да поддържимъ, че 200-тѣ хиляди, които се спестяватъ съ тия намаления, ще се възнаграджтъ сторицею, защото, само добрѣ платени сѣдии раздаватъ добро правосъдие.

(Прѣдсѣдателското мѣсто заема подпрѣсѣдателътъ Йовъ Титоровъ.)

Второ. Имамъ да направѣж забѣлжка, че бюджетарната комисиия не само по Министерството на Правосъдието — впрочемъ, такъвъ е, вижда се, заведенъ у насъ редъ — безъ особени подробни мотивировки е направила измѣнения въ състава и въ размѣстването на мировитѣ сѣдии. И за основа на тия размѣствания и окастрювания и сж служили обикновено количеството на дѣлата, които сж постѣживали и сж се разглеждали отъ извѣстни сѣдилища. Азъ смѣтамъ, че този критерий е недостатъченъ, защото има дѣла, които заематъ много малко врѣме и които по своето естество сж маловажни, които еднакво посжжтъ номеръ, а има други дѣла, които сж много по-важни и които изискватъ по-добро и по-внимателно разглеждане. Въ едно сѣдилище може да се разгледатъ 2.000 дѣла, които по своето естество да бжджтъ по-малки отъ 500, разгледани въ друго сѣдилище. Друго. За опрѣдѣлние секциитѣ, гдѣ трѣбва да има мирово

сѣдилище и отъ гдѣ трѣбва да се видигне то, не е достатъчно само да се види: колко дѣла е разгледалъ единътъ сѣдия и колко другиятъ; трѣбва да се вземжтъ въ внимание интереситѣ на населението. Ржководящата цѣль трѣбва да бжде: да се постигне дѣйствително едно бързо и евтино раздаване на правосъдието. А обстоятелството, че единъ сѣдия е разгледалъ 2.000 дѣла прѣзъ годината, а другиятъ само 1.000, може често да се обяснява съ сръчността съ умѣнието на сѣдията, лесно и скоро да си гледа дѣлата, а не съ това, че е ималъ малко дѣла и че нужда отъ това мирово сѣдилище нѣмало. Тия обстоятелства би трѣбвало да бжджтъ изучени сериозно и подробно да бжджтъ изложени отъ бюджетарната комисиия прѣдъ народното прѣдставителство, за да може това послѣдното, заето отъ желанието да се устрои и у насъ бързо и евтино правосъдие, да удобри такъвъ бюджетъ, гдѣто сѣдилищата да сж направени и устроени така, щото дѣйствително да можжтъ да раздаватъ бързо и евтино правосъдие.

Трето. Има причини да се вѣрва, че закриването и прѣмѣстването на нѣкои сѣдилища е станало по съображения, неимѣющи нищо общо, или малко общо съ интереситѣ на правосъдното дѣло. Прѣмѣстването на мировото сѣдилище отъ Пирдопъ въ Златица ме навежда на тази мисълъ. Страхъ ме е, че има и други сѣдилища отъ този родъ. Обстоятелството, че въ Никополъ оставатъ двѣ мирови сѣдилища, въ Търново само едно, ме навежда на сжщата мисълъ. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: И по-напрѣдъ сж били двѣ въ Никополъ!) Азъ бихъ желалъ да се лѣжж въ това отношение, но струва ми се, че ако подобно нѣщо има, надлежниятъ министъръ, г. Министъръ на Правосъдието, по своя характеръ и добро минало, не трѣбва да допусне тия погрѣшки, и би трѣбвало още днесъ тукъ да се поправжтъ. Едно отъ двѣтъ: или бюджетарната комисиия, а така сжщо и почтениятъ г. Министъръ на Правосъдието трѣбва да обяснжтъ, защо мѣстжтъ мировото сѣдилище отъ Пирдопъ въ Златица, защо правжтъ двѣ сѣдилища въ Никополъ, а оставятъ само едно въ Търново, когато на Търново се прибавятъ още други села по новото териториално разпрѣдѣление... (Константинъ Панайотовъ: И безъ да се прибавятъ нови села пакъ е малко едно!) Трѣбва, казвамъ, това или да се обясни отъ комисиията, или отъ г. Министра на Правосъдието, за да може народното прѣдставителство да се произнесе по тази работа съ пълно съзнание, че върши едно справедливо дѣло; или пъкъ, ако такива доказателства и основания нѣма, да се оттегли това унищожение и увеличение на сѣдилищата и поне да си остане старото. Всѣко нововъведение, особено такова, което ще лишава извѣстна частъ отъ населението отъ бързо и евтино правосъдие, трѣбва да бжде подробно и обстоятелствено обяснено прѣдъ народното прѣдставителство, за да не се вотиражтъ закони, поне по правосъдието, слѣпенската, както у насъ е било, и, както за жалость, е и днесъ още.

Най-послѣ, г-да прѣдставители, азъ мислѣж, че ще направимъ още една услуга на правосъдното дѣло, ако се съгласимъ да се направи това, което азъ въ началото на

рѣчта си поискахъ, безъ да направимъ нѣкакво отекчение на държавния бюджетъ, като приемемъ слѣдующето нѣщо. На сѣдебнитѣ пристави заплатата да се увеличи съ 100 л., даже и съ 150 л. на мѣсець — сега имъ е оставена тази заплата по 1.080 л. годишно — обаче, всичкитѣ такси, които досега сѣдебнитѣ пристави сж вземали, сж били въ тѣхна полза, и които, по едно исчисление, направено отъ парламентарната комисиия на минали режимъ, възлизатъ на една сума отъ 200.000 л. Има сѣдебни пристави, които искарватъ на мѣсець по 900 л. Прѣдъ мене лично сж признавали, че по 900 л. на мѣсець искарватъ, това, което е по-много отъ платата днесъ на Министра на Правосъдието. Всичкитѣ тия такси запапрѣдъ да влизатъ въ държавното съкровище, а на сѣдебнитѣ пристави да се увеличи заплатата. И съ тия 200.000 л., които ще влѣзжтъ въ държавното съкровище, вие ще увеличите съотвѣтствено приходния бюджетъ и можете да увеличите заплатитѣ на сѣднитѣ. Защото, повтарямъ, само добри сѣдии и при добрѣ платени сѣдии, може да се раздава добро правосъдие. Ноторно е вече, нѣма нужда отъ доказателства, че добри сѣдии при тия наши заплати не се задържатъ на сѣдийскитѣ скамейки; напушатъ и ставатъ адвокати, затуй, защото всѣки адвокатъ, който има висше образование, все ще може да спечели повече отъ 110 л. мѣсечно, само прошения да пише. А пъкъ стремлението на всѣки министъръ на правосъдието, на всѣко правителство, на всѣко народно прѣдставителство трѣбва да бѣде: добритѣ сѣдии да се задържатъ на своитѣ скамейки, да служжтъ, колкото е възможно по-дълго, за да може да раздаватъ по-добро правосъдие.

Ето защо, съ тия четири бѣлѣжки азъ заключавамъ и моляж почитаемия г. Министъръ на Правосъдието да ги приеме, защото се диктуватъ отъ едно искрено желание да се помогне на правосъдното дѣло у насъ, като, както казахъ, нѣма да се отекчи никакъ бюджетътъ, а, напротивъ, съ послѣдното ми прѣдложение белкимъ ще се избѣгнжтъ ония злоупотрѣбления, които у насъ сж правилни и правжтъ сѣдебнитѣ пристави.

Цвѣтко В. Таслаковъ: Отстѣпимъ думата на г. Каравелова.

Петко Каравеловъ: Г-да прѣдставители! Тукъ се казахъ толкова рѣчи отъ хора по-компетентни отъ мене по тоя въпросъ, щото азъ нѣма много да говорж. И азъ съмъ отъ ония, които не бихъ желали да се намалява жалването на сѣднитѣ, но пъкъ по принципъ съмъ противъ това — единъ народенъ прѣдставител да прѣдлага повече пари на правителството, отколкото то иска. Ако бѣше прѣдложено да се намаляжтъ сѣдилищата, щѣхъ да се съгласж съ удоволствие. Тѣй щото, за тоя въпросъ нѣма да говорж. Азъ ще обърнж на едно друго нѣщо вниманието на г-на Министра на Правосъдието. Азъ искамъ да кажж нѣколко думи за тѣй нарѣченитѣ селски сѣдилища. Да ви кажж, че заковетъ, на основание на който тѣ сжществуватъ, е мой; азъ писахъ Закона за общинитѣ и внесохъ, като начало да има селски сѣдилища. Подиръ 1887 год., ако се не лѣжж, се изработи днесъ сжществующия законъ, но азъ мислѣхъ едно, а тамъ сж прокарани съвършено други принципи. Като пжтувахъ изъ България, на всѣкѣдъ ми се оплакваж

отъ тия сѣдилища. Правъ ли съмъ или не, не знаж, но искамъ да се направи сериозна ревизия на тия сѣдилища и ако сж добри — оставете ги, ако не сж добри, ако кметоветѣ вършжтъ злоупотрѣбления съ длѣжността си — да се махнжтъ. Това искахъ да кажж. Това би трѣбвало да стане, защото азъ съмъ ходилъ и на всѣкѣдъ се оплакватъ отъ тия сѣдилища. (Константинъ Липовански: Това нѣма нищо общо съ бюджета!) По бюджета азъ говорж, но казахъ да обърнж вниманието на г. министра по тоя въпросъ, и не виждамъ, че това е прѣстѣпление.

Сега, има въпроси други, на които не можъ да не обърнж внимание. Въ бюджетопроекта се говори, че има Пирдопска околия и Пирдопско сѣдилище. Сега гледамъ, когато г. докладчикътъ чете, говори за Златишко сѣдилище. Азъ ще ви кажж, да привикнемъ и ние къмъ нѣкакъвъ редъ. У насъ законитѣ внася правителството съ указъ отъ Кнѣза, както можжтъ да внесжтъ прѣдложение и народнитѣ прѣдставители, като подпишжтъ за това $\frac{1}{4}$ отъ депутатитѣ, за да може да се гледа като законопроектъ. У насъ тукъ се въвежда едно ново въведение, съвършено ново. Комисиията косвенимъ образомъ, *proprio motu*, създава проектъ да прѣнесе сѣдилището отъ Пирдопъ въ Златица, когато затова ти нѣма никакво право. Комисиията имаше да разгледа само финансовата частъ на бюджетопроекта за жалването. Още повече, че Пирдопската околия сжществува на основание на единъ законъ, който сега подпрѣдсѣдателствующиятъ г. Титоровъ знае. Комисиията не може да унищожи закона и нѣма право да унищожава околията съ бюджетопроекта. Азъ знаж много добрѣ, когато въ Пирдопъ избрахъ мене, тамъ единъ негодѣй Свинаровъ — туй ще го кажж — оскѣденъ за прѣстѣпления на 2 години затворъ, се е заканвалъ, че ще прѣмахне околията, и днесъ, изъ заднитѣ врата като свиня се промѣква тукъ да прокара закриването на Пирдопската околия. (Димитъръ В. Мантовъ: Азъ не съмъ го виждалъ — протестирамъ!) Вие какво четохте тукъ? (Годоръ Георгиевъ: Кажете! Азъ бѣхъ въ комисиията!) Азъ съжалявамъ — убѣденъ съмъ въ това — че нито единъ отъ членоветѣ на комисиията не знае кѣдѣ е Пирдопъ и кѣдѣ Златица и кой градъ е по-удобенъ да бѣде центъръ на околията. Вие знаете, въ Пирдопъ има здания направени, исхарчени сж отъ правителството сума пари и сега околията се вдига въ Златица. Защо? Защото така рѣшила комисиията. Може да е попушналъ другъ нѣкой за това, както пролѣтсемъ, прѣзъ извънредната сесия се подписваше едно такова прѣложение, което даже и нашитѣ почитаеми другари мюсюлмани бѣхж подписали. Азъ моляж г-да прѣдставителитѣ да уважаватъ себе си, когато подписватъ прѣдложения отъ тоя родъ; поне да гледатъ картата, за да виджтъ, може ли да стане това или не. И комисиията сега се явява съ бюджетопроекта да прѣвѣсти околията отъ Пирдопъ въ Златица! Че ако караме така работата, на кѣдѣ ще отидемъ? Азъ съжалявамъ искрено г. Министъра на Правосъдието, ако се съгласи да впише това въ законопроекта, по едно прѣдложение на бюджетарната комисиия. Кой отъ васъ е изучилъ положението на Пирдопъ и Златица? Убѣденъ съмъ, никой не знае гдѣ е Пирдопъ и гдѣ

е Златица, освѣнъ г. Титоровъ и, може би, двама-трима още други; защото не сж ходили за да знайтъ. Искате да се промѣни центърътъ на околията въ Златица; добръ, внесете законопроектъ, имате болшинството, прокарайте го, по не тѣй крадишкомъ — извинете за думата — да се измѣнява околийския центъръ, защото се избрало оттамъ неприятно вамъ лице. Кждъ ще излѣзе тая работа? Какъ ще управлявате България? Азъ ще моля г. Министра на Правосъдието да каже откровенно: съгласенъ ли е съ това прѣнасяне на околийския центъръ или не? Да каже той, и азъ ще си сѣднѣ. Нѣма какво да говорѣмъ повече.

Атанасъ П. Краевъ: (Отъ трибуната.) Г-да народни прѣдставители! По бюджета на Министерството на Правосъдието считамъ за излишно да се впускамъ въ подробности и да се спирамъ да говорѣмъ за заплатитѣ на отдѣлнитѣ чиновници, които сж прѣдвидени, едно, защото това ще заеме доста врѣме и, друго, защото туй ще бжде единъ излишенъ трудъ, тѣй като имамъ прѣдубѣждението, че каквото и да се прѣдложи вѣнъ отъ това, което комисията е одобрила, не може да бжде прокарано. Не говорѣмъ само за сегашното болшинство; думата ми е за всичкитѣ досегашни болшинства въ Камарата. Тѣ се придържатъ о тоя принципъ: веднажъ министърътъ прѣдложилъ и комисията одобрила, вече ако ще духъ свети да слѣзе и искаже противно мнѣние, даже и при съзнанието, че е по-приемливо, отхвърля се и се приема това, което министърътъ е прѣдложилъ и комисията одобрила.

Ще кажъ общо по вѣдомството на правосъдието нѣколко думи. Прѣди всичко, азъ сподѣлямъ мнѣнието на нѣкои отъ прѣдговорившитѣ наши колеги, че по това вѣдомство не би трѣбвало да се стремимъ да правимъ голѣми икономии. Ние всички трѣбва да се грижимъ, щото съдебниятъ персоналъ, добръ избранъ, да бжде добръ поставенъ въ обществото, да бжде обезпеченъ всѣки служител на Темида, за да бжде той спокоенъ отъ неприятности, които могатъ да смущаватъ неговата съвѣсть или неговото добро настроение даже, защото и доброто настроение на съдията въ много случаи има много важно и даже съдбоносно значение за съдѣщитѣ се. У насъ, отъ освобождението насамъ, не може да се откаже, а трѣбва да го констатирамъ съ удоволствие, почти всички правителства сж се стремили да улучшѣтъ персонала на правосъдието и се забѣлѣзва, че отъ денъ на денъ въ нашитѣ съдилища почватъ да засѣдаватъ и раздаватъ правосъдие по-подготвени и по-морални хора. Това е едно отъ радно явление и то не може да служи за друго, освѣнъ за уякчаване на сигурността, за консолидиране на доброто име и на кредита на България. И нека се надѣваме, че като се повдигне високо престижътъ на нашитѣ съдебни учреждения, великитѣ сили ще съзнайтъ длъжността си да се откажѣтъ подданицитѣ имъ да се ползватъ отъ капитулациитѣ. У насъ, г-да, съдебнитѣ чиновници не само че се занимаватъ съ една много важна работа, но тѣ вършѣтъ въ сжщото врѣме и количествено много повече работа, отколкото могатъ да вършѣтъ други чиновници или отколкото чиновницитѣ по което и да е друго вѣдомство. И ако да не бѣше тази лоша финансова криза, която

прѣкарваме, азъ бихъ могълъ да се осмѣля да искажъ желанието да се увеличи персональтъ въ нашитѣ съдебни учреждения. Известно е, г-да, че законитѣ у насъ иматъ голѣми недостатѣци, особено съдебнитѣ. Вслѣдствие на това, ние, бидейки въ опозиция, сме се обявили противъ тѣхъ, като сме се застъпвали за други по-съответствующи на нашия социаленъ битъ, или по-обгръщающи послѣдната дума на науката и на криминалната практика. И азъ трѣбва да констатирамъ, съ прискърбѣ, че въ това отношение, до тази минута, отъ страна на г. Министра на Правосъдието не е прѣдприета никаква стѣпка на прѣдъ и ние се намираме въ сжщото положение, при което сме били при другитѣ правителства.

На първо мѣсто азъ бихъ ви посочилъ тѣрпѣното още въ нашия Наказателенъ законъ, или, по-право, въ нашитѣ наказателни закони — защото имаме и Военно-Наказателенъ законъ, освѣнъ общия — смъртно наказание, тогазъ, когато имало е случаи, когато сме били на страната на лѣвицата, заедно съ сегашния Министъръ на Правосъдието, г. Пешевъ, заедно да ратуваме за отмиѣнението на смъртното наказание.

На второ мѣсто ще посочъ на разнискитѣ въ мировитѣ съдилища. Известно е, че по всѣки искъ отъ 100—1.000 л. изисква се заплащане на съдебно мито 1% отъ цѣната на иска. Това е противно не само на интереситѣ на правото, не само на интереситѣ на населението, но и на единъ специаленъ пунктъ отъ програмата на Либералната партия, която се е обявила партизанка на евтиното и бързо правосъдие. И азъ мисля, че ако не друго, то поне това, на първо врѣме, безъ да се гледа, че за държавното съкровище ще се причини една загуба отъ 200—300 хиляди лева, днешното правителство е длъжно да отмиѣни чл. 148-й отъ Гражданското съдопроизводство и да установи бесплатно раздаване правосъдие въ мировитѣ съдилища, както бѣше по-рано.

Независимо отъ това, ние сме се обявили партизани и на бързото правосъдие; обаче, днесъ, както е поставенъ мировиятъ институтъ у насъ, ние имаме по-скоро бавно, отколкото бързо правосъдие. Наистина, всички почти мирови съдии работѣтъ извънредно много, тѣ разглеждатъ отъ 15—60 дѣла на денъ и почти всички сж физически изтощени хора. Работа за двама-трима мирови съдии се извършва само отъ единъ. Тази работа, азъ мисля, че би могла да се опростотвори, би могла да се направи по-лека ако бихъ се въвели известни нововъведения въ нашитѣ закони, чрезъ които да се отстранѣтъ цѣлъ редъ излишни, даже безсмислени формалности. Но правосъдието у насъ е скжпо не само затуй, защото хората сж принудени да плащатъ високи мита, било въ началото, било послѣ, а е скжпо още и затова, че, при отсъствието на лесни съобщителни срѣдства, населението е принудено да минава дълги разстояния, за да отиде въ мировия центъръ и да се яви въ засѣдателната зала на мировия съдия. Особено е убийствено постановлението на единъ членъ отъ Закона за настояничеството, споредъ който пастойникътъ се задѣлжава

да дава смѣтка по управлението имотитѣ на малолѣтнитѣ, въ залата на мировия сѣдия, на роднинския съвѣтъ, подѣ прѣдсѣдателството на сѣдната, прѣзъ февруарий мѣсецъ, тогазъ, когато обикновено врѣмето бива най-неблагоприятно за пктуване, и ако се не яви нѣкой, той подлежи на глоба отъ 20 до 200 л., — тогазъ, когато едно прѣобразованіе въ това отношение, много незначително, би било отъ естество да отстрани всички тия неприятности. Вслѣдствие на това, азъ си позволявамъ свободата да искамъ едно мнѣние и да формулирамъ слѣдующето прѣдложение: мировитѣ сѣдии да нѣматъ постоянни сѣдалища въ околийскитѣ центрове: тѣхната канцелария и засѣдателна зала да бѣде канцеларията на общинското управление, или всѣко общинско управление въ околията. Прощенията отъ една община да се не подаватъ на мировия сѣдия, а, адресирани до него, да се подаватъ на надлежния кметъ. Кметътъ и писарътъ ще ги прибиратъ и ще ги разпрѣдѣлятъ за разглеждане въ засѣданіето. Тия засѣдания мировитѣ сѣдии трѣбва да ги държатъ по перемѣнно, периодически, отъ община въ община. Като има опрѣдѣлено врѣме, когато ще може сѣдната да дойде въ общината X. и колко врѣме ще може да сѣди, за такъвъ периодъ именно постѣпилитѣ по-рано заявления ще се поставятъ на дневенъ редъ, ще бѣдѣтъ назначавани. Дойде ли мировиятъ сѣдия въ общината, лесно ще бѣде за странитѣ да се явятъ при него, даже безъ призовки. На първо врѣме може даже селскитѣ полякъ да ги покани и, ако се не яви никой, тогазъ да се испратѣтъ призовки на свидѣлитѣ, ако има посочени такива, за да може да се разгледа дѣлото задочно. Стане ли сѣдбата въ самото село, тогазъ не само че хората лесно ще може да се явятъ при мировия сѣдия, но и шансетъ, че сѣдната ще може да помири спорящитѣ страни, е по-голямъ, тѣй като той не ще бѣде изложенъ самъ, единъ единичкъ, но ще му помагатъ както кметътъ, единъ отъ първенцитѣ на селото, така сѣщо и старѣйшинитѣ, които, по едно измѣнение на Закона за сѣдоустройство, да се избиратъ като засѣдатели по разрѣшаване спорове. Ще бѣде много удобно при тия условия за настоящицѣ да прѣдставляватъ, въ което врѣме искате, смѣтка по управлението имотитѣ на малолѣтнитѣ; ще бѣде много удобно и за мировитѣ сѣдии да прѣглеждатъ, да ревизиратъ дѣятелността на селско-общинскитѣ сѣдилища; ще бѣде много удобно да се извършватъ огледи на спорнитѣ мѣста, за извършване огледи на изорани ниви, за подпалване имоти, за изсичане дървеса и т. н. Веднага мировиятъ сѣдия ще отиде на самото мѣсто, ще вика свидѣлитѣ и ще разрѣши дѣлото, ако не успѣе да помири странитѣ. Ако мировиятъ институтъ се реорганизира въ тази смисълъ, азъ мисля, че той ще принесе много по-голяма услуга, както на населението, така и на правосѣдието. И за да може тази цѣль да се постигне по-лесно, азъ мисля, че прѣдварително може да се избиратъ и назначаватъ за мирови сѣдии дългогодишни служащи, т. е. сѣдии, които сѣ служили досега и които иматъ нѣколко-годишна сѣдийска опитност. Може и да иматъ, може и да нѣматъ юридическо образование. Но единъ сѣдия, билъ той мирови сѣдия или

членъ на окръженъ сѣдъ, или подпрѣдсѣдателъ на окръженъ сѣдъ, ако му дадете хубава заплата и ако го обезпечите, че нѣма да подлежи на мѣстене по каприза на мѣстнитѣ деребеевци и по каприза на силнитѣ на деня, или просто така, по желанието на министерството; ако, казвамъ, той знае, че е обезпечено неговото сѣществуване и положението му, като сѣдия, азъ съмъ увѣренъ, че той още съ по-голяма прѣданостъ ще се посвѣти на своята велика мисия — да раздава правосѣдие между подобнитѣ си. Наистина, тази реформа за да се прѣдприеме, изискватъ се извѣстни разноси, защото за депласирането на сѣдитѣ ще трѣба да се харчи. Е добръ, азъ мисля, че тия разноси ще се икономисатъ отъ закриването на сѣдилищата, които сега имаме, понеже ще има при всѣка община по едно сѣдилище, което ще бѣде самото общинско управление. Независимо отъ това, даже ако потрѣбва да се похарчатъ повече пари, отколкото сега се харчатъ за мировитѣ сѣдии, азъ мисля, че народътъ съ удоволствие ще се съгласи да ги жертвуваме, защото въ замѣна на това ще има правосѣдие за себе си, както днесъ само градското население има правосѣдие дома си; отъ друга страна, ще се икономисатъ: и врѣме, и трудъ, и разноси да отива селянинътъ въ центра на околията, да води свидѣтели, да плаща надници, пктни разноси и пр. Едно отлагане на едно дѣло за прокарване на единъ синоръ, напр., ако се отложи два пкти, или ако прѣдизвика единъ втори огледъ на мѣстото отъ страна на мировия сѣдия, докато прѣдметътъ на спора не коштува 50 л., единъ такъвъ споръ на странитѣ може да коштува повече отъ 100 л. Принудимъ ли мировия сѣдия да отиде въ селото да разгледа този споръ, тия разноси ще бѣдѣтъ икономисани.

Казахъ отдѣвъ двѣ думи за смъртното наказание. Нека ми бѣде позволено да кажа нѣщо и за условното наказание. Сега не е врѣмето да ви излагамъ историята на тази нова теория, която отъ областта на науката мина въ практика и която е дала блѣстящи резултати въ странитѣ, гдѣто е въведено условното наказание. Азъ си припомнямъ, че когато бѣхме въ опозиция, при разглеждането на наказателния законъ, днешнитѣ министри г. Радославовъ, г. Пеншевъ и г. Вачовъ удостоихъ съ своитѣ подписи прѣдложението, което азъ бѣхъ направилъ за прибавянето новъ членъ къмъ Наказателния законъ слѣдъ прѣдсрочнитѣ освобождения за условното наказание. Отъ това обстоятелство азъ вадѣ заключение, че тия уважаеми наши другари, макаръ да стоѣтъ на министерскитѣ кресла, сподѣлятъ този възгледъ.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Това хубаво, г-нѣ Краевъ, само че Вие се отдалечихте толкозъ много отъ бюджета: отъ заплатитѣ на сѣдитѣ стигнахте до смъртното наказание, което въ всѣки случай нѣма да се тури нито въ прихода, нито въ расхода на бюджета. (Смѣхъ въ дѣсеницата.)

Атанасъ П. Краевъ: Мислите, че е много умѣтна заблѣжката на прѣдсѣдателя, за това ли се смѣте, г-нѣ Георгиевъ? Азъ съжалявамъ, че така разбирате длѣжността си, като народенъ прѣдставителъ.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Молж Ви, г-нъ Краевъ, не се расправяйте!

Тодоръ Георгиевъ: Расправяте работи, които нѣматъ нищо общо съ бюджета!

Атанасъ П. Краевъ: Позволете ми да Ви кажж, че вие не разбирате отъ парламентаризмъ, защото когато се обсъжда единъ бюджетъ, всѣки единъ прѣдставителъ има право да се искаже (Петъръ Н. Даскаловъ: Празни приказки!) Ти да мълчишъ тамъ! Ти направи цѣлъ скандалъ съ г. Стойлова за безусловнитѣ фондове, а снощи и ти гласува за безусловни фондове! И ти ще ми правишъ бѣлѣжки! (Константинъ Досевъ: По бюджета говорѣте!) Не искамъ да ми диктувате, какво да говорж! (Константинъ Досевъ: Само глупости ще ни расправяте тукъ!) Вие помните, какво ми каза г. Радославовъ. Той каза: „Азъ мислѣхъ, че г. Краевъ ще излѣзе да направи по бюджета на Министерството на Вжтрѣшнитѣ Дѣла нѣкои сериозни бѣлѣжки, а пъкъ виждамъ, че той се е заловилъ тукъ да указва отъ кой чиновникъ по колко да му се одържи отъ заплатата.“ Това бѣхж думитѣ на г. Радославова. На всѣки случай, това, което казахъ азъ по Вашия бюджетъ, като депутатъ, позволѣте ми да ви кажж, че е повече отъ онова, което Вие казахте като министъръ.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Г-нъ Краевъ! Вашитѣ способности, като ораторъ никой не ги отрича.

Атанасъ П. Краевъ: Азъ не съмъ ораторъ; азъ съмъ народенъ прѣдставителъ и моя длѣжностъ е, да кажж това, което е мое желание и желание на моитѣ избиратели, и на Българския народъ. Азъ разбирамъ, че всѣки прѣдставителъ, при разглеждането бюджета, на кое и да е министерство, има право да изложи своитѣ възгледи върху управлението на този департаментъ, да критикува начина на управлението и да укаже, да констатира недостатѣцитѣ въ законодателството, по силата на което дѣйствува това министерство, и да посочи на мѣрkitѣ, които, споредъ неговото убѣждение, има нужда да се вземжтъ, за да се подобри както управлението на това отдѣлно министерство, така и общото управление на държавата.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Молж Ви, г-нъ Краевъ, недѣйте дава уроци.

Атанасъ П. Краевъ: Имате нужда отъ тѣхъ!

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Нѣмаме нужда! Вие много мислите за себе си!

Атанасъ П. Краевъ: Азъ съмъ единъ отъ най-скромнитѣ между васъ . . .

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Повтарямъ Ви, г-нъ Краевъ, нѣмаме нужда отъ Вашитѣ уроци! И ако продължавате така, ще изпълнж Правилника! Нѣмате право да мислите хората, че сж по-глупави отъ Васъ!

Атанасъ П. Краевъ: Не на Васъ давамъ уроци. Азъ никого не наричамъ глупецъ и никого не наричамъ неукъ; напротивъ, азъ почитамъ всичкитѣ г. г. народни прѣдставители и давамъ тия обяснения, за да покажж, какво е правото на единъ народенъ прѣдставителъ и да протестира, слѣдователно, когато му правжтъ бѣлѣжки неумѣстни.

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Вие нѣмате право да казвате, че сте човѣкътъ, който трѣбва да ни учи!

Атанасъ П. Краевъ: Азъ казахъ по адресъ на другиго, когато ме прѣсичаше.

Константинъ Досевъ: Защото не те избрахж за прѣдсѣдателъ, почна да говоришъ разни глупости!

Атанасъ П. Краевъ: Не е истина! Ако ме не избрахж за прѣдсѣдателъ, то е, защото азъ заявихъ . . . (Шумъ.)

Константинъ Досевъ: Цѣла истина е!

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Г-нъ Досевъ! Вие, като квесторъ, недѣйте смуцава г. Краева! Призовавамъ Ви на редъ, а Васъ, г-нъ Краевъ, Ви молж да говорите по прѣдмета.

Атанасъ П. Краевъ: Г-да! Всички тия гюрултии бѣхж, споредъ моето убѣждение, свършено неумѣстни. Азъ въ случая, като се качихъ на тая трибуна, мислж, че бѣхъ достатѣчно обективенъ и коректенъ въ израженията и не оскѣрбихъ нито г. Министра на Правосъдието, нито болшинството, нито меншеството, а просто констатирамъ това, което е, и исказахъ своето мнѣние за онова, което трѣбва да бжде. Туй, което имахъ да кажж по бюджета на Министерството на Правосъдието, азъ го казахъ и ако слизамъ отъ трибуната, то не е защото съмъ смутенъ отъ нѣкакви апострофирования, но защото считамъ, че достатѣчно изпълнихъ длѣга си.

Д-ръ Сава Иванчовъ: Г-да народни прѣдставители! Понеже вземамъ думата подиръ почтения народенъ прѣдставителъ, г. Краевъ, азъ ще ви молж да ми позволите да направж една забѣлѣжка, която не се отнася лично къмъ него, а повече за една кривозаведена у насъ практика при вотирането на бюджетопроектитѣ, и менъ ми се струва, че трѣбва да туримъ край на такива неправилни разисквания на бюджетитѣ. Има да разискваме единъ бюджетъ и намѣсто да се спремъ върху кредита, който трѣбва да отпуснемъ за всѣко едно учреждение, прѣдвидено въ тоя бюджетъ, ние почваме да критикуваме, да искаваме своитѣ мнѣния върху организацията на самото това учреждение. Каква полза се извлича отъ това? Може би, мислитѣ, които се исказватъ отъ народнитѣ прѣдставители за организацията на тия учреждения, да бжджтъ много добри, но можжтъ ли тѣ да ни доведжтъ до нѣкакъвъ положителенъ резултатъ при разискването на бюджета? Не, разбира се. Всички тия хубави мисли пропадатъ даромъ, защото се поставятъ на разискване и исказватъ не на врѣме. Какво може сега да ни ползува новата организация, която ни прѣдлага г. Краевъ за мировитѣ сждилища: напр., да нѣматъ постоянно сѣдалище, да се не подаватъ жалбитѣ на мировитѣ сждии на право, ами до кметоветѣ на селскитѣ общини, да не се издаватъ призовки за сждящитѣ се страни, ами да се викатъ отъ селскитѣ глашатаи — всичко туй до какъвъ край, до каква полза и резултатъ може да ни доведе сега при разискването кредита за мировитѣ сждилища? Абсолютно до никакъвъ. Ние сме повикани тукъ да вотираме единъ кредитъ за мировитѣ сждилища, които сж уредени съ Закона за сждоустройството. Можемъ да говоримъ за тоя кредитъ и да се докоснемъ и до самата организация на сж-

дилища, но доколкото тая организация е неразривно свързана със самия кредит, който гласуваме. Прѣдставѣте си, че приехме, г. Краевъ, да не сж постоянни сждилищата, ами да обикалятъ и ходѣтъ въ своя околийски районъ и да застѣдаватъ въ различни села; прѣдставѣте си, че приехме всички Ваши реформи, че ги намѣрихме за добри — можемъ ли да имъ гласуваме бюджетъ и да измѣнимъ тоя? Не можемъ. И ще бжде неправилно, ако го направимъ — въ това отношение азъ съмъ съгласенъ до известна степенъ съ г. Каравелова — защото ще бжде неконституционно. Бюджетътъ се внася тукъ на основание на единъ съществуващъ законъ за отпушането кредити за учрежденията, които сж създадени възъ основание на специални закони, и всички нови организации, всички нови учреждения, които вие можете да прѣпоръчате, не могатъ да бждѣтъ приложени, не могатъ да бждѣтъ приети, не могатъ да бждѣтъ реализирани при вотирането на бюджета. (А тана съ П. Краевъ: И азъ не казахъ това!) Моля Ви се, позволѣте ми да Ви кажѣ една приятелска дума, г-нъ Краевъ. Ето защо, и менѣ ми е тъжно, като виждамъ, че когато разисквате тѣзи работи, скамейките на народните прѣдставители се опразватъ и отъ лѣвицата, и отъ дѣсницата, при всичко, че нѣкои отъ Вашите бѣлѣжки могатъ да бждѣтъ добри. Като исхождамъ отъ началото, че при вотирането на единъ бюджетъ трѣбва да се спираме само върху кредититѣ, които отпушаме, и върху правилното имъ употрѣбление, съгласно законитѣ, възъ основание на които съществуватъ учрежденията, за които се отпушатъ тия кредити, азъ ще кажѣ слѣдующитѣ думи по първия параграфъ на бюджетопоекта на Министерството на Правосъдието.

Съгласенъ съмъ и азъ съ всички народни прѣдставители, които говорихъ досега, че чиновнитѣ по правосъдието, и особено сждитѣ, на първо мѣсто, по заплатата не сж тѣй добри възнаградени, както би било потрѣбно да бждѣтъ възнаградени, за да имаме едно достойно и добро правосъдие. Когато се е разисквалъ и повдигалъ въпросътъ за несмѣняемостта на сждитѣ, азъ съмъ казвалъ всѣкога и на вредъ слѣдующето: несмѣняемостта на сждитѣ у насъ, безъ подобрѣние материалното имъ положение, ще принесе повече врѣда, отколкото добри послѣдствия, при всичко, че съмъ горещъ партизанинъ за несмѣняемостта на сждитѣ, и мисля, че у насъ е настѣпило вече врѣме за уреждането на тоя въпросъ. Но у насъ установихъ несмѣняемостта безъ подобрѣние материалното положение на сждитѣ, което ще принесе повече врѣда, отколкото полза.

Съгласенъ съмъ съ г. Бѣлинова, че всички по-добри сили по сждебното вѣдомство, по-богатитѣ лица отъ сждилищата излизатъ вънъ. Главната причина, на първо мѣсто, е лошото възнаграждение, което получаватъ, и, на второ мѣсто, несигурността на тѣхното положение. Първата причина е лошото възнаграждение. По този въпросъ можемъ да говоримъ. И азъ зарадъ туй, съ голѣмо удоволствие забѣлѣжихъ, че доколкото бѣше възможно на бюджетарната комисия, тя се е помъчила да не направи по-лошо положение на нашитѣ сждии, отколкото е било досега, въ

смыслъ, че за по-малкитѣ сждии намалението ще бжде по-малко отъ опрѣдѣленото общо процентово намаление 7%. Виждате, че на мировитѣ сждии не достига намалението до 7%, а виждате, че на тия, които отиватъ по-нагорѣ, даже надминава и 7%. Добри би било да можемъ да увеличимъ заплатитѣ на нашитѣ сждебни чиновници и особено на сждитѣ, но тая година тая реформа не можемъ да я направимъ — известни ви сж причинитѣ. И ако не можемъ, напразно ще искаме, колкото и да е голѣмо нашето желание, да улучимъ, въ материално отношение, положението на сждитѣ; напразно ще бжде всичко, което говоримъ, защото не можемъ да направимъ това въ врѣме когато онеправдаваме всички други държавни чиновници, и само зарадъ тѣхъ да направимъ едно изключение. Азъ знамъ, и туй въобще е прието вече у насъ и отъ бюджетитѣ, които се внесохъ тукъ отъ министерствата, и въ комисията е прието, на и тукъ отъ разискванията, които станахъ, че за тая година ще се прави едно намаление отъ 7%. Туй ще трѣбва да направимъ и съ нашитѣ сждебни чиновници тая година. Свършвамъ, като повтарямъ още веднажъ, че комисията е направила много добри, гдѣто на нѣкои отъ по-долнитѣ сждебни чиновници, и особено на сждитѣ, намалението не отива до 7%, а е по-малко отъ този процентъ: има 2½, 3, 4 и 5 до 7%. И като се придържаме, че не трѣбва да се намалява повече отъ 7%, азъ бихъ молилъ г. Министра на Правосъдието за нѣколко наши върховни магистрати, на които е намалено повече отъ 7% — може би и 12% — да се направи, щото да се спремъ на тая норма 7%. Има такива чиновници, затова споменахъ въ комисията, и очаквамъ, че самъ г. министърътъ ще прѣпоръча на бюджетарната комисия и на Народното Собрание за тия наши върховни сждии да не се отива повече отъ 7%.

Второто пѣщо, което бихъ прѣпоръчалъ и бихъ молилъ г. Министра на Правосъдието, както и г. г. народнитѣ прѣдставители, да направятъ, то е нѣкои мирови сждилища, които се затварятъ, да си останатъ и занаяпрѣдъ. Г-да народни прѣдставители! Незабравяйте едно, че сждилищата у насъ сж едни отъ тия учреждения, които сами си вадѣтъ разноснитѣ; не трѣбва, прочее, отъ тѣхъ държавата да печели. Достатъчно е туй, което се събира въ сждилищата отъ сждящитѣ се страни, да отива само за сждилищата, а не като едно приходно перо. Ако, прочее, сждилищата почти на вредъ, безъ изключение, покриватъ своитѣ разноси съ туй, което взематъ отъ сждящитѣ се, нѣма защо непрѣмѣнно да се затварятъ. Понеже тукъ се спомена за Павликенското сждилище, ще кажѣ и азъ нѣколко думи, защото имамъ по-точни свѣдѣния отъ приятели, които живѣтъ тамъ и познаватъ по-добри положението на тази околия. Оттамъ ми се дадохъ достовѣрни свѣдѣния, независимо отъ туй, което Павликенскиятъ народенъ прѣдставитель каза, че въ сждилището имало около 3—4.000 висящи дѣла. И, г-да народни прѣдставители, ако даже закриете Павликенската околия, може тамъ околийското сждилище да остане. Ако остане тамъ околийското сждилище, съ това ще улеснимъ за напредъ нашата задача за друго едно административно рас-

прѣдѣление на Княжеството, каквото се проектира да стане и за каквото разпрѣдѣление най-добра воля съществува и въ днешното правителство, и въ днешното народно прѣдставителство. Азъ съмъ голѣмъ партизанинъ за едно ново разпрѣдѣление, административно, на Княжеството ни съ намаление административнитѣ единици, които съществуватъ, като почнемъ отъ окръжията, околитѣ и пр., съ намаление най-напрѣдъ на окръжията; но всекога съмъ подразбиралъ това намаление тъй, че намалението на окръжията да не закача никога нито сѣдебната, нито санитарната, нито пъкъ кредитната организация. Съ унищожението на една околия не трѣбва непрѣмѣнно да се затворятъ и мировитѣ сѣдилища, и болницитѣ, и отдѣленията на земледѣлческитѣ каси, които съществуватъ тамъ. Ако има нужда отъ тия отдѣлни учреждения, тѣ могатъ да се оставятъ да съществуватъ тамъ. Не трѣбва, съ една рѣчь, сѣдебното разпрѣдѣление да съвпада непрѣмѣнно съ административното. И първиятъ случай, който ще можемъ да проведемъ това начало, сега, като прѣдприемемъ разни нови мѣроприятия, то е да допуснемъ, че може Павликенската околия, като административна единица, да се закрие; но, ако се има нужда отъ една болница тамъ, или ако се има нужда отъ едно сѣдилище, нѣма защо да бързаме да ги закриваме, да ги не оставимъ да съществуватъ. Ако, прочее — вѣрвамъ, г. Министерътъ на Правосѣдието има сѣщитѣ свѣдѣния — дѣйствително Павликенското сѣдилище има отъ 3—4.000 висши дѣла, ще може да се закрие Павликенската околия, но мировото сѣдилище да остане да съществува. Същото бихъ казалъ, ако съществуватъ такива данни и за другитѣ мирови сѣдилища, които сж прѣвидени да бждатъ закрити. Но това е работа по-скоро на г. Министра на Правосѣдието въ свѣзка съ прѣсѣдателя на бюджетарната комисиия, г. Мантовъ. Ако тѣ дойдатъ прѣдъ насъ и кажатъ, че могатъ нѣкои отъ закривающитѣ се сѣдилища да останатъ, като изхождатъ отъ началото, че сѣдилищата си вадятъ разноскитѣ, азъ ще поддържъ такова едно измѣнение.

Тия сж краткитѣ бѣлѣжки, г-да народни прѣдставители, които имавъ да направя по първия параграфъ отъ бюджетопроекта на Министерството на Правосѣдието, и тѣ се състоятъ въ слѣдующето. Като признаваме всички, че у насъ сѣдитѣ сж злѣ възнаградени, въ сѣщото врѣме трѣбва да съзнаемъ, че тази година не е възможно да се увеличи § 1-й отъ бюджетопроекта на Министерството на Правосѣдието, прѣдъ видъ на изключителнитѣ врѣмена, които сега прѣживява държавата; второ, за Павликенското и други нѣкои мирови сѣдилища, ако г. министърътъ не срѣща нѣкакви прѣпятствия и вижда, че иматъ много висши дѣла, да бждатъ оставени, да не се затварятъ. Асж разнорѣчията и дебатитѣ по разискванията на първи параграфъ се отнасятъ по тия два въпроса.

Туй е, което имавъ да кажъ.

Христо М. Топузановъ: Отказвамъ се.

Д-ръ Кирикъ Н. Провадалиевъ: Г-да народни прѣдставители! Мѣчно е да вземе човѣкъ да прослѣди, когато се докладва единъ бюджетопроектъ отъ докладчика на бюджетарната комисиия, за да отбѣлѣжи въ своя бюджетопро-

ектъ всеко едно видоизмѣнение, намаление и увеличение на всеко едно перо, и по този начинъ да може той и да говори по тѣхъ. Бюджетарната комисиия не е направила това. Бюджетарната комисиия трѣбваше да ни раздаде напечатанъ бюджета, както настоящия, така сѣщо и всички други бюджетопроекти, заедно съ своя докладъ, мотивиранъ, и цифритѣ, които е видоизмѣнила, трѣбваше да ни покаже тукъ, за да ги имаме на рѣжа.

Сега, г-да народни прѣдставители, когато слѣдъ французката революция бѣхъ въ Франция. . . . (Димитъръ Грековъ: За дѣда Адама нѣщо ни кажете! — Смѣхъ.) Ще кажъ и за това. Ако на г. Грекова му е по-благоприятно да му се расправя за дѣда Адама и баба Ева, азъ ще му го расправя на друго мѣсто, но не въ Събраниято. — Ако Франция не пропадна слѣдъ тия бури и сътрѣсения, които е тя прѣтърпѣла, тя благодари това на своитѣ сѣдилища. Прѣдъ видъ на това, г-да народни прѣдставители, че сѣдилищата въ една страна сж единъ факторъ отъ такава важностъ, щото най-жизненитѣ интереси на тая държава биватъ повѣрени въ рѣцитѣ на едно колегиално учреждение; ако, казвамъ, г-да народни прѣдставители, единъ български гражданинъ има дълбоко убѣждение, че е прѣдъ прага на едно сѣдилище, гдѣто всички неправди, всички страсти, всички гонения и всички други съображения, каквито могли бихъ инстинктътъ и грубата човѣшка натура да дадатъ, могатъ да бждатъ прѣснати на този прагъ, на това сѣдилище — ние трѣбва да гледаме, какво трѣбва да направимъ за подобрѣние положението, както на тия сѣдии, които сж се нагърбили съ тази висока и благородна задача, така да обезпечимъ и тѣхното материално положение. Икономии, г-да народни прѣдставители, могатъ да ставатъ на всекъдѣ, но не и въ правосѣдието, къдѣто, както и по-напрѣдъ казахъ, интереситѣ на хората висятъ на единъ косъмъ, тамъ, къдѣто трѣбва една стройна логика, коментирана съ изискванията на законитѣ, да разрѣши единъ споръ, който е възникналъ между двѣ страни. Но, за жалость, г-да народни прѣдставители, малцина отъ насъ сж имали случай да не се убѣдватъ въ противното; защото у насъ сѣдилищата отъ освобождението насамъ досега не сж си извоювали това обществено довѣрие, което може да има всеки гражданинъ, както е въ западнитѣ цивилизовани страни. Ние знаемъ сѣдии, г-да народни прѣдставители, кои сж получавали присѣда по телефона; ние знаемъ сѣдии, г-да прѣдставители, които, прѣди да се произнесатъ по извѣстенъ въпросъ, сж се отнасяли да питатъ: какъ да разрѣшимъ този въпросъ, какво трѣбва да направимъ и пр. Щомъ като всички сме съгласни, г-да народни прѣдставители, върху това, че у насъ, било по причини, които ние не бихме могли да прѣвидимъ, като законодатели, или по други нѣкои посторонни причини, въ които ние сме непричомъ, не сме могли да повдигнемъ правосѣдието у насъ до оная висота, до каквато подобава да се повдигне въ една цивилизована държава, като такава държава, каквато претендираме да бждемъ — питамъ азъ: гдѣ е злото? Злото е, г-да прѣдставители, най-вече въ бюджета. Ако единъ членъ на окръженъ сѣдъ въ Германия,

Франция или Белгия получава между 8.000—12.000 л. годишна заплата, у насъ днесъ за днесъ, заедно съ одръжки, намаление, патентъ и други даждия, които плаща, получава около 200—220 л. мѣсечна заплата, разбира се, и то въ първостепенно сѣдилище. Слѣдователно, бюджетарната комисиия не е направила особена услуга къмъ бюджета, а особено по правосъдието, като е направила много съкращения, които си нѣматъ мѣстото. Можехъ да ставатъ съкращения въ други параграфи, които по-нататъкъ ще видимъ, но въ параграфа, гдѣто се дава пасжщиятъ хлѣбъ на нашитѣ сѣдии, не трѣбваше да ставатъ намаления.

Върху централното управление азъ нѣма какво да кажъ.

За Върховния Касационенъ Сѣдъ, г-да народни прѣдставители, нѣмамъ никакъвъ дертъ, нѣмамъ никаква *ragti pris*, но ще ви кажъ, че често пѣти азъ съмъ се разговарялъ съ колеги, които бивахъ изненадвани отъ рѣшенията на нашата касация. Хора, които мислѣхъ сигурно, че не могатъ да спечелѣтъ по никакъвъ начинъ процеси, бивахъ изненадвани съ щедри рѣшения и не напразно тази касация си е извоювала името, названието „касацница“! (Лѣвицата: Не е вѣрно!)

Никола Йонковъ-Влашкинъ: Вѣрно е! Възмете сборниците!

Димитъръ Грековъ: Засрами се!

Цвѣтко В. Таслаковъ: Но бждѣте любезни да ни кажете причинитѣ за това!

Д-ръ Кириакъ Н. Провадалиевъ: Позволѣте ми. . .

Димитъръ Грековъ: Я сѣднѣте си на мѣстото, вмѣсто да ни приказвате такива бабини деветини!

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: (Звъни.) Молиж Ви, г-нѣ Провадалиевъ, само по бюджета говорѣте!

Д-ръ Кириакъ Н. Провадалиевъ: Въ този бюджетъ азъ виждамъ фигурира това учреждение. Всѣки прѣдставителъ има право малко-много да каже своето мнѣние, било право или бабини деветини, както каза г. Грековъ. За г. Грекова, освѣнъ картитѣ, всичко е бабини деветини!

Димитъръ Грековъ: Можешъ ли си обѣрса носа отъ млѣкото?

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Молиж Ви, г-нѣ Провадалиевъ!

Константинъ Панайотовъ: (Къмъ оратора.) Вие не знаете какво говорите!

Д-ръ Кириакъ Н. Провадалиевъ: Но, г-да прѣдставители, азъ ще оставѣмъ този въпросъ, защото се зловидѣ въ случая на г. Грекова.

Има другъ единъ въпросъ, г-да народни прѣдставители. Знаете, че всичката работа въ сѣдилищата, грубата работа се върши отъ подсекретаритѣ. Идѣте въ едно колегиално учреждение и ще видите трима сѣдии сѣднали, слѣдъ доклада на дѣлото, ако бѣше позволено, и едно кафе да пиятъ, можеше и то да стане; но всичкиятъ товаръ, по раздаването на правосъдието, лежи върху подсекретаритѣ. А какво получаватъ? (Константинъ Панайотовъ: Кой рѣшава дѣлата?) Г-нѣ Панайотовъ! Азъ съмъ увѣренъ, че заслужено вчера ядохте шамара! (Константинъ Панайо-

товъ: Моятъ противникъ яде шамаръ, а не азъ!) Въ всѣки случай и Вие ядохте шамаръ!

Прѣдсѣдателствующий Йовъ Титоровъ: Молиж Ви, г-нѣ Провадалиевъ! — Г-нѣ Панайотовъ! Не прѣкъсвайте оратора!

Д-ръ Кириакъ Н. Провадалиевъ: Подсекретаритѣ, г-да народни прѣдставители, сж най-малко възнаградени и не виждамъ, защо бюджетарната комисиия, както и самиятъ бюджетопроектъ, да фаворизара едни, а други не. Вие ще видите, г-да прѣдставители, че въ касацията секретаритѣ получаватъ 3.684 л., а споредъ измѣнението на комисията, направено споредъ намалението, което го нѣмамъ тукъ, по всѣка вѣроятностъ надали ще е отъ 100—200 л. най-много. Азъ не съмъ противъ щедротъ плащане на чиновницитѣ; защото, който иска да има добъръ работникъ, добъръ чиновникъ, трѣбва да му плати добръ. Но тази щедростъ защо да не се дава на другитѣ подсекретари, или секретари, които иматъ сто пѣти повече работа да вършатъ. Подсекретаритѣ въ касацията и тѣ дѣйствително работѣтъ много, но подсекретаритѣ въ апелациитѣ и окръжнитѣ сѣдилища полагатъ двоенъ трудъ. А пъкъ секретаритѣ на мировитѣ сѣдилища, както каза единъ колега, остави се, да нази Господъ! Слѣдователно, г-да народни прѣдставители, азъ напълно поддържамъ глава първа отъ бюджетопроекта по Министерството на Правосъдието, като исказвамъ желание, щото бюджетарната комисиия трѣбваше икономитѣ най-малко да прилата тукъ, въ този бюджетопроектъ, отъ който мнозина, цѣлиятъ Български народъ очаква най-благородното, най-възвишеното, най-сжжното — именно правосъдието.

Министъръ Петъръ Пешевъ: Г-да народни прѣдставители! Съ особено удоволствие констатирамъ, че отъ всички страни на народното прѣдставителство, съ едно малко исклучение, се исказватъ симпатии къмъ сѣдебнитѣ учреждения на страната. Това показва, че сѣдилищата и сѣдиитѣ въ България сж успѣли да придобиятъ симпатиитѣ на нашето общество; и самитѣ учреждения сж вече придобили уважение и довѣрие на цѣлия Български народъ. Виждамъ, че всички г. г. народни прѣдставители, на която страна на Народното Събрание и да принадлежатъ, се исказватъ съ особено съчувствие къмъ сѣдиитѣ, и не само не искатъ намаление, но настояватъ за увеличление на тѣхнитѣ заплати. Подобно желание е имало и министерството; сжщото желание се проявяваше и въ комисията, и ако туй не можа да бжде направено, то е по причина на кризата, която прѣживяваме и която налага, щото и сѣдиитѣ, които сж тѣй сжщо членове на Българския народъ, въ настоящитѣ врѣмена да прѣтеглятъ и тѣ отъ тази криза, която ще легне, както на земледѣлческото население, както на търговцитѣ, тѣй сжщо и на всичкитѣ чиновници на страната. Не искахме много да ги отстранимъ отъ другитѣ служащи на България и затуй намѣрихме за добръ и тѣ да понесѣтъ каква-годѣ тежестъ отъ това, който ще легне на народа и чиновничеството. Комисията и министерството имаше желание, щото по възможностъ да стане по-малко намаление отъ заплатитѣ на сж-

диитѣ, и вѣрвамъ, че всѣки единъ отъ г. г. прѣдставителитѣ ще види, че приетата норма 7% въ много случаи е намалена и даже доведена до минимумъ за по-малкитѣ служащи. Направено е едно исклучение само за по-горнитѣ съдии, които комисията счита, че могатъ да понесатъ тая жертва заедно съ чиновницитѣ отъ другитѣ министерства. Но това ни най-малко не значи, че комисията и министерството считатъ, че тия по-висши учреждения заслужаватъ нѣкакъвъ укоръ за своята сѣдебна дѣятелностъ. Мисля, че изразявамъ мнѣнието на цѣлото Народно Сѣбрание, като казвамъ, че нашитѣ сѣдебни учреждения сж придобили симпатитѣ на обществото и че е желателно тия симпатии да бѣдѣтъ утвърдени съ уважението, което имаме къмъ тѣхъ, а така сжщо и съ тѣхната по-нататѣшна по-прямѣрна дѣятелностъ. (Ржкоплѣскане.)

Министерството е желало да направи всички подобрѣния, които заслужаватъ нашитѣ учреждения, защото една неоспорима истина е, която съзнаваме всички, че най-добритѣ сили по сѣдебната частъ, най-способнитѣ хора, благодарение на туй, че не сж достатѣчно възнаградени, напушатъ сѣдебнитѣ крѣсла и влизатъ между адвокатитѣ и между народа да се занимаватъ съ самостоятелна, съ частна работа, и сега, ако виждаме издребняване тукъ-тамъ въ сѣдилищата, ако виждаме, че на много мѣста повечето млади сили упражняватъ тая длѣжностъ, причината е тази, че нѣма достатѣчно сигурностъ, достатѣчно обезпечение на сѣдийската служба. Трѣбва за това всички да съжаляваме и при единъ егоденъ случай, при една по-голѣма охолностъ на държавата и народа, да направимъ необходимитѣ жертви въ бюджета, като увеличимъ заплатата на сѣдиитѣ, и така да сполучимъ да привлѣчемъ по-виднитѣ, по-способнитѣ сили да се посветѣтъ отново на правосѣдното дѣло.

Това имамъ да кажж относително пожеланията, които се искаха отъ г. г. прѣдставителитѣ, за подобрѣние възнаграждението на сѣдиитѣ, което е необходимо нужно, което е желателно и което трѣбва да направи всѣко правителство при едно по-благоприятно финансово положение на страната. За мое нещастие, а така сжщо и за нещастие на моитѣ другари, ние дойдохме на властъ въ едно врѣме, когато страната се намира въ лошо финансово положение, когато ковчежничествата се бѣхж истомили до крайностъ и не бѣ възможно ние да направимъ това подобрѣние, което се очакваше; защото при тая оскѣдностъ, при тия жертви, които сж потрѣбни да се направѣтъ, отъ всѣка страна щѣше да ни се направи укоръ, ако вземѣхме да увеличимъ възнаграждението на сѣдиитѣ, което впрочемъ, тѣ сж заслужили.

Направихъ се нѣколко справедливи бѣлѣжки относително подобрѣнието института на сѣдебнитѣ пристави. Г-да народни прѣдставители! Трѣбва съ съжаление да констатираме, че ако има въ сѣдебното вѣдомство единъ институтъ, който най-много да се е компрометиралъ, то е сѣдебното приставство. Има маса злоупотрѣбления, има безъ брой злоупотрѣбления. У мнозина сѣдебни пристави, които по тая или оная причина сж ревизирани, или подиръ уволнението имъ, когато сж прѣдавали дѣлата, при про-

вѣрката, която е ставала на тѣхнитѣ смѣтки, сж се констатирвали грамадни дефицити, голѣми злоупотрѣбления. Има сѣдебни пристави, които сж злоупотрѣбили суми даже до 40.000 л., за които хазната ще отговаря прѣдъ кредиторитѣ и вѣискателитѣ. Това учреждение напълно се е компрометирало, благодарение на туй, че не е имало достатѣченъ контролъ, благодарение на туй, че на тия служби сж отивали хора, които не сж били подготвени и които не сж били дотолкова правствени, за да могатъ да изпълняватъ тая служба честно, добросъвѣстно и справедливо. Министерството е съзнало това, има всички данни, за да направи едно подобрѣние въ тоя институтъ, и това нѣщо ще стане по единъ законодателенъ редъ. Министерството се занимава съ тоя въпросъ, събира всички свѣдѣния и справки и ще приготви една реформа, по която институтъ на сѣдебнитѣ пристави ще стане напълно едно добро държавно учреждение. Споредъ прѣдполагамата реформа, всичко, което постигва, като възнаграждение, ще влиза въ държавнитѣ ковчежничества и оттамъ ще се опрѣдѣля за приставитѣ една извѣстна заплата. По тоя начинъ тѣ не ще могатъ да увеличаватъ сбороветѣ, ще имъ се прѣсѣче охотата да ламтѣтъ, по всевъзможни начини, да увеличаватъ своитѣ приходи, да скубѣтъ населението по най-неимовѣренъ начинъ и да получаватъ заплати такива, каквито даже и членовѣтъ на нашия Върховенъ Касационенъ Сѣдъ не получаватъ. Министерството, като съзнава всичко туй, ще вземе подъ внимание бѣлѣжкитѣ, които се направихъ отъ г. г. ораторитѣ тукъ, и ще направи всичко възможно, за да се подобри тоя институтъ.

Говорихъ нѣкои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители сжщо тѣй и за бързото раздаване на правосѣдието. Г. г. Краевъ, Бѣлиновъ и Габровски, а така сжщо и г. Липовански говорихъ и напиряхъ върху това, че трѣбва държавата да положи срѣдства, да даде суми и да направи всичко, щото правосѣдието да се раздава, колкото е възможно, по-евтино. Въ туй отношение народното прѣдставителство ще констатира отъ доклада на г. докладчика по бюджета, че се откриватъ нови сѣдилища, че се отпущатъ нови суми, за да могатъ на нѣкои мѣста да се прибавѣтъ, било нотариуси, било мирови съдии, и да може, колкото е възможно, да се раздава правосѣдието по-евтино и по-бързо. Проектираното закриване на нѣкои мирови сѣдилища се отиѣни и даже на нѣкои мѣста се откриватъ нови, за да вървѣтъ работитѣ по-добрѣ. Вѣрвамъ, че Народното Сѣбрание ще види, че тия увеличения и откривания на нови мирови сѣдилища сж станали съвършено справедливо и г. Бѣлиновъ, който прѣдполагаше — не твърдѣше — че нѣкои увеличения на сѣдилища, нѣкои промѣнения въ състава сж станали, може би, по политически и партизански съображения, като чуе свѣдѣнията на Министерството на Правосѣдието, ще види, че то не се е ръководило ни най-малко отъ нѣкакви партизански побуждения, за да направи тая промѣна въ сѣдилищата.

Г-нъ Бѣлиновъ направи една бѣлѣжка относително Търновскитѣ сѣдилища въ сравнение съ Никополскитѣ мирови сѣдилища, и подозира, да не би това да става по партизански съображения. Азъ ще ви цитирамъ отъ вѣдо-

мостът на Министерството на Правосъдието за числото на висшият дѣла въ края на мѣсець октомврий т. г., отъ което число на дѣлата всѣки ще се убѣди, че министерството, като е закрило едно отъ Търновскитѣ мирови сѣдилища и като е задържало двѣтѣ мирови сѣдилища въ Никополъ, не се е водило отъ никакви други съображения, освѣтъ отъ интереситѣ на правосъдието. Въ Търновскитѣ двѣ мирови сѣдилища, въ края на мѣсець октомврий, е имало всичко висящи 587 дѣла, а първото и второто Никополски мирови сѣдилища, двѣтѣ изедно, иматъ висящи 1.058 дѣла. (Цвѣтко В. Таслаковъ: Това е отъ немарливостъ! — Спасъ Ивановъ: Колко сж свършенитѣ?) Нѣма никаква немарливостъ, защото тукъ има срѣдното число на рѣшенитѣ дѣла, отъ което се вижда, че еднакво мировитѣ сѣдии, както Търновскитѣ, тѣй и Никополскитѣ, сж били дѣятелни, и този случай ми дава поводъ да кажж на Народното Събрание — както се констатира и отъ други г. г. народни прѣдставители — че мировитѣ сѣдии у насъ сж просто мжченици; че нѣма нито едно друго учреждение въ страната толкозъ много да е прѣтрупано съ работа, нѣма нито едно учреждение, което така ревностно да върши своята работа, както мировитѣ сѣдии. Това трѣбва да констатирамъ съ особено удоволствие и то прави честь на тия лица, които занимаватъ длъжността на мирови сѣдии, при всичко, че не сж юристи. (Иванъ Бѣлиновъ: Вѣрно!) Това ги особено прѣпоръчва, защото показва, че сж хора прѣдани на своята работа, макаръ, както казахъ, и да нѣматъ онова юридическо образование, което би трѣбвало да иматъ, ако имахме достатъчно подготвени хора. За мирови сѣдии нѣмаме още хора юристи, и ония отъ младежитѣ, които се опитахж да бжджт мирови сѣдии, се оказахж непрактични, негодни, неспособни, вслѣдствие на което тия длъжности останахж да се занимаватъ и занаяпрѣдъ достойно отъ практики сѣдии.

Народното Събрание ще види отъ доклада на бюджетарната комисия, че сж се открили мирови сѣдилища въ Станимака и Радомиръ и сж задържани двѣтѣ мирови сѣдилища въ Провадия. Отъ вѣдомостъта, която имамъ тукъ, всѣки може да се убѣди, че това нѣщо е било необходимо да се направи, защото въ Радомирското сѣдилище се намиратъ повече отъ 1.000 дѣла висящи, въ Станимака се намиратъ 3.000 дѣла висящи въ края на мѣсець октомврий.

Направено е увеличение въ Кюстендилския окръженъ, сждъ, защото се намѣри, че има повече отъ 3.000 дѣла висящи, почти толкова, колкото има най-голѣмиятъ окръженъ сждъ въ България — Софийскитѣ. (Атанасъ П. Краевъ: Въ Шуменския пакъ има!) На много мѣста висящитѣ дѣла се дължжтъ на това, че сѣдилищата не сж работили дѣятелно, благодарение на туй, че нѣкои отъ сѣдитѣ сж били болни, както е случаятъ съ Плѣвенския окръженъ сждъ; нѣкои сж напуснали длъжността си прѣзъ течение на годината; благодарение на многото ваканции, които иматъ прѣзъ годината и благодарение още на многото вакантни мѣста, които сж се открили. Трѣбва да имате прѣдъ видъ, г-да прѣдставители, че тая година станахж много избори; тѣ отвлѣкохж сѣдитѣ почти отъ всичкитѣ сѣдебни учреждения

отъ тѣхната работа, а това е повлияло много да се намали количествено тѣхната дѣятелностъ.

Стана въпросъ отъ страна на г. Габровски за Павликенската околия, за която, както е извѣстно, има прѣдложение да се закрие въ административно отношение. Прѣдъ видъ на това, че селата отъ Павликенската околия сж голѣми, отстоющѣ на едно далечно разстояние отъ Търново, Севлиево и Ловечъ за кждѣто се пращатъ нѣкои, азъ намирамъ, че е много справедливо тѣй, както бѣше въ бюджетопроекта, прѣдставенъ отъ министерството, да си остане Павликенското мирово сѣдилище на мѣстото, защото селянитѣ около Павликене не ще иматъ възможностъ да отиватъ било въ Горна-Орѣховица, било въ Търново, било въ Севлиево, било въ Ловечъ, защото сж на далечно разстояние и защото на всѣкждѣ тѣ нѣматъ такива лесни съобщения, както напр. съ Орѣховица, съ Ловечъ, съ Севлиево. И заради туй, за улеснение на населението, необходимо е да се задържи мировото сѣдилище въ Павликене.

Относително Тръвненската околия има да кажж това, че селата отъ тази околия не сж на толкова далечно разстояние отъ Дръново, както селата отъ Павликене; но азъ общавамъ, че макаръ и да се закрие или да се не закрие въ административно отношение Тръвненската околия, ще изучъ въпроса относително разстоянието на тия села отъ Дръново и, ако намѣрихъ за възможно, ще задържж това мирово сѣдилище. За това имаме срѣдства въ бюджета. Това сж допълнителнитѣ мирови сѣдилища, за които има особенъ параграфъ.

Направи се бѣлѣжка отъ г. Бѣлинова, а сжщо и отъ г. Каравелова, за прѣменуването на Пирдопското мирово сѣдилище въ Златишко. Азъ не знаж, какъ ще стане съ тази околия, дали по законодателенъ редъ ще се прѣменува тя на Златишка или не — това не знаж — но бюджетарната комисия е намѣрила за добръ да прѣменува сѣдилището отъ Пирдопско на Златишко, затова, защото по бюджета на Министерството на Вътрѣшнитѣ Работи вече е станало едно прѣменуване на тази околия отъ Пирдопска на Златишка, и, за да бжде послѣдователна съ рѣшението на Народното Събрание, рѣшила е, щото Пирдопското мирово сѣдилище да се прѣменува на Златишко. Но азъ нѣмамъ нищо, ако Народното Събрание го остави така, както намѣри то за добръ. (Никола Хр. Габровски: Прѣдпращава се въпросътъ, защото не е прието още прѣдложението за закриването на околията!)

Направихж се още други бѣлѣжки отъ законодателенъ характеръ. Г-нъ Каравеловъ направи една бѣлѣжка за селско-общинскитѣ сѣдилища. Азъ мислж, че той е единъ въпросъ доста сериозенъ. Тия сѣдилища не сж били достатъчно нагледжани, не сж били достатъчно провѣрвани и не се знае достатъчно тѣхната дѣятелностъ. Азъ мислж, че г. Каравеловъ, а сжщо така и всички ония, които иматъ свѣдѣния по тия сѣдилища, ще укажжтъ лошитѣ или добритѣ имъ страни на Министерството на Правосъдието, което и то отъ своя страна ще направи нужното, за да може да се направи изучване въ всѣко едно отношение.

Бѣлѣжитѣ на г. Краева иматъ значение, но сж принципиални, и азъ мислж, че не може да се обсъждатъ

Сотиръ Календеровъ: Г-да народни прѣдставители!

Азъ не взехъ думата да говоря по тоя параграфъ за друго, а само затуй, защото Трънскиятъ затворъ или окръжниятъ затворъ въ Трънъ, не бѣше прѣдвиденъ въ бюджетопроекта. Мотивитъ, които сж вкарали министерството да не впише този затворъ въ бюджетопроекта азъ не ги знамъ; обаче, отъ свѣдѣнията, които имамъ отъ страна, било туй, че нѣмало тамъ помѣщение такова, че затворътъ не отговаря на условията. (Глъчка.) Моля ви се, имайте търпѣние. (Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Сава Ивановъ: Продължавайте, г-нъ Календеровъ!) Наистина, г-да прѣдставители, азъ самъ ще признамъ, че не отговаря. И какъ ще отговаря този затворъ при туй положение, когато, откажъ е останалъ отъ турско врѣме, досега не се е обърнало никакво внимание на него, та възможно е единъ день дѣйствително затворниците да бждатъ притиснати отъ него. Много по-хубаво ще бжде да бжде закритъ, отколкото да се поддържа по таквъ начинъ, ако почтаемъ министерство не обърне внимание на него и отпусне пари та, или да се направи новъ, или този да се ремонтира. Дѣйствително, това помѣщение е такова, че не заслужава да се затвара въ него добитъкъ, а не хера. Тъ не сж затворници, а сж нѣщо повече. (Ангелъ Крушковъ: Мжченици!) Мжченици, дѣйствително. То е една дупка безъ повече отъ единъ прозорецъ, та затуй искахъ да обърна вниманието на г. Министра на Правосъдието, щомъ ще остане затворътъ да сжществува, да вземе мѣрки да го поправи.

Повече нѣмамъ какво да кажъ.

Никола Йонковъ-Влашкинъ: Г-да народни прѣдставители! Не е тукъ сега врѣмето, или, по-добрѣ, не сме сега повикани да говоримъ върху историята на затворитъ и затворниците. Тукъ ще говоримъ за едно нѣщо, което интересува всинца ви като борци. А гдѣто отъ затворниците се готвятъ стамболиститъ да дойдатъ на властъ има . . . (Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Сава Ивановъ: Моля, г-нъ Влашкинъ, говорѣте по прѣдмета!) Азъ съмъ на прѣдмета (Глъчка. — Сотиръ Календеровъ: Бждѣте увѣрени, че ако заслужавате, ще бждете въ затвора!) Ние сме ги посѣщавали и по-напрѣдъ, но вие мислѣте да подготвите тия учреждения, за да прѣкараме по-охолно тамъ. (Смѣхъ.) Въ тия затвори и министри сж стояли и мнозина отъ васъ, които сте тукъ. Ето защо, трѣбва да се интересуваме всички да ги направимъ по-добри, за да може и човѣци тамъ да живѣятъ, а не само прѣстѣпници. Мисля, че г. Министърътъ на Правосъдието ще направи добрѣ, ако вземе въ внимание и тия мои заявления тукъ и се погрижи за напредъ да изработи единъ особенъ законъ, щото да се подобрятъ тия помѣщения и да ги приготвятъ по този начинъ за мнозина отъ насъ. (Смѣхъ.)

Министъръ Петъръ Пешевъ: Г-да народни прѣдставители! Не е най-лошъ затворъ Трънскиятъ. Той даже не е затворъ, защото въ него нѣма затворници. Най-лоши затвори сж: Сливенскиятъ, Дубнишкиятъ и Кюстендилскиятъ. Тамъ е дѣйствително наказанието на затворниците много

тежко. Въобще нашитъ затвори не сж въ добро състояние и въ никое отношение не могатъ да отговарятъ на изискванията на науката въ това отношение. Но Министерството на Правосъдието тая година не можеше да прѣдвиди нищо, не можеше да отпусна никакви суми за поправянето на затворитъ, защото не располага съ такива суми. Тая година не е година за да можемъ да се грижимъ и за правенето на затвори. При други, по-охолни години, и това ще имаме прѣдъ видъ. Министерството има всички свѣдѣния, но какво да направи сега, като нѣма пари?

Д-ръ Тодоръ Стаменовъ: Г-да прѣдставители! Менъ ми се струва, че затвори, гдѣто нѣма затворници, да фигуриратъ въ бюджета ще бжде излишно. Въпросътъ е за Трънския окръженъ затворъ. Какъвъ окръженъ затворъ въ Трънъ, когато има само двѣ околии въ тоя окръгъ и когато едната искава желание да се отцѣпи, именно Бръзничката? (Сотиръ Календеровъ: Не е вѣрно!) Да има само за една околия затворъ? Азъ не чухъ сериозни мотиви отъ страна на г. докладчика, че е необходимо да има тамъ затворъ; не чухъ и отъ г. министра, че има много затворници, че разстоянието е много далечъ и че, слѣдователно, има нужда. Менъ ми се струва, че е по-хубаво, да си остане параграфътъ, както е въ бюджетопроекта, защото нѣма нужда отъ тоя затворъ.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: Мотивътъ на комисията е този. Понеже е окръженъ центъръ и има окръжно сѣдилище, то, като има тамъ сѣдъ, има нужда и отъ затворъ. (Д-ръ Тодоръ Стаменовъ: Ами като се закрие окръгътъ?) Ако се закрие окръгътъ, г-нъ Стаменовъ, естествено, ще се закрие и затворътъ. Това е много лесно.

Никола Ценовъ: Обясненията, които даде г. докладчикътъ, сж вѣрни и сж достатъчни да ви убѣдятъ, че е необходимо да сжществува Трънскиятъ окръженъ затворъ. Може да нѣма затворници, но като сжществува окръженъ сѣдъ и сѣдебенъ слѣдователъ, има хора, които ще стоятъ въ прѣдварителенъ затворъ или цѣкъ, като ще има хора да се сѣдятъ, ще дохождатъ затворници и отъ София да се сѣдятъ. Тия сж мотивитъ на комисията по които е прѣдвидѣла тоя затворъ.

Ще забѣлѣжъ само на г. Д-ръ Стаменова, че той, като аджамия докторъ и аджамия адвокатъ, не може да прѣдвиди значението на затвора.

Прѣдсѣдателствуващия Д-ръ Сава Ивановъ: Ще туржъ на вотиране § 2-й и моля г. г. народнитъ прѣдставители, които го приематъ, тъй както го прочете г. докладчикътъ, съ измѣненията, които е приела комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: (Чете.)

„§ 3. За допълнителни: сѣдии (съ заплата 2.256 л.); мирови сѣдилища по 5.700 л., за всѣко (сѣдия 2.700 л., секретаръ 1.200 л. и за писари и разсилни по 1.800 л.); нотариуси, отъ които по единъ и въ градоветъ: Добричъ, Карлово, Казанлъкъ и Самоковъ. (по 1.992 л.); секретари, отъ които по единъ допълнителенъ секретаръ въ Бѣленското и Търново-Сойменското мирови сѣдилища (по 1.140 л.)

и писари (отъ 480 до 840 л.), гдѣто се укаже нужно и за сѣдийски кандидати (съ заплата по 960 л. годишно).“

Имаше прѣдвидена една сума отъ 50.000 л., но по-неже комисията намира, че по вѣдомството на правосѣдието има въ извѣстни мѣста натрупани дѣла, а пъкъ единъ околийски мирови сѣдия не може да ги извърши, защото изпълнява и длѣжността на нотариусъ, намѣри за добръ, за икономия, при вторитѣ мирови сѣдилища да се назначѣтъ само нотариуси, да се прибавѣтъ още четирима нотариуси, именно за Добричъ, Карлово, Казанлъкъ и Самоковъ по единъ, а пъкъ въ Търново-Сейменъ и въ Бѣла по единъ допълнителенъ секретаръ, който да води нотариалнитѣ дѣла. Затова, комисията увеличи сумата 50.000 л. на 52.000 л. Намалена тя щѣше да бѣде 48.000 л., но тия 4.000 л. се искатъ за тия мѣста, гдѣто ще се назначѣтъ допълнителни сѣдии. Оставена е тая сума, г-да народни прѣдставители, затуй, защото, както говори и г. министрътъ, може напр. въ Тръвна да трѣбва — слѣдъ като той изучи въпроса — или на друго мѣсто, да се назначи допълнителенъ сѣдия. Тѣй щото, азъ мислѣхъ, че тая сума, тѣй поправена отъ комисията, 52.000 л., трѣбва да се приеме отъ Народното Събрание. Ако се похарчи, добръ; ако ли не, ще остане като икономия. (Гласове: Съгласни! Прието!)

Цѣвѣтко В. Таслаковъ: Г-да народни прѣдставители! Че правосѣдието е единъ отъ главнитѣ фактори за съществуването на държавата, мислѣхъ, за това нѣма съмнѣние. (Д-ръ Кирякъ Н. Провадалиевъ: Тѣ сѣ бабини деветини, както казва г. Грековъ!) Вие на г. Грекова казахте каквото можехте; азъ имамъ нужда да отговарямъ. (Прѣдсѣдателствующия Д-ръ Сава Иванчовъ: Моля, не се расправяйте частно!)

Правосѣдието, казвамъ, трѣбва да личи като единъ брилянть между всички други учреждения, институти, които съществуватъ въ държавата, като единъ брилянть на една огърлица. Принципътъ, който е прокаранъ въ всички наши закони както въ основния, така и въ другитѣ съдебни закони, е: бързъ и евтинъ сѣдъ. И когато министрътъ тукъ ни говори за увеличение на сѣдилищата, и когато нѣкои отъ г. г. прѣдставителитѣ се искахахъ за даване добри заплати на сѣдитѣ, тѣ иматъ много добри побуждения и сѣ прави. Платѣте добръ тия чиновници, намѣрѣте хора способни, тогава само ще очаквате правосѣдие да ви даждѣ. Това е само едно желание искрено, желание, което почива на добри основи и което всинца трѣбва да искаемъ. Ако излизаме отъ тая точка зрѣние, че така трѣбва да бѣде, азъ нѣмамъ нищо противъ това — тѣй трѣбва да бѣде: трѣбва да имаме добръ платени чиновници. Но тѣй ли е? Ние сме длѣжни да разгледаме нѣщата както си сѣ. Днесъ ние имаме поставени на сѣдийскитѣ мѣста не най-способнитѣ хора, и ми се струва, че не е била причина низката заплата, която е отблъснала способнитѣ хора отъ сѣдийскитѣ мѣста. Причинитѣ лежатъ съвършено на друго мѣсто, и ми се струва, че никой не ще има куража да отрѣче. Причинитѣ сѣ, споредъ мене, главно три; тѣ сѣ много, но главно сѣ три, а именно: Панайотъ Славковъ, Рамаданъ Стуревъ и до извѣстна степенъ дневниятъ министръ

г. Пешевъ. Всѣки единъ, когато дойде, първата му задача е да расчисти сѣдитѣ; тамъ, гдѣто види способенъ и честенъ сѣдия, гдѣто види, че нѣма да се поцеремони съ извѣстни дѣла отъ нашата партия, той не се държи, той се отчислява. Ако искате да ви раскрижъ факти. Ми се струва, че когато г. Д-ръ Провадалиевъ ви казва, че резолюциитѣ се пишели по указание телефонно, той е съвършено правъ. Но дали това е свършено? Дали този начинъ на писане резолюции не се продължава и днесъ? Дали днесъ сѣдитѣ не се раскарватъ отъ единъ край на други и се отчисляватъ, защото сѣ самостоятелни, какъвто е случаятъ съ помощникъ прокурора Йосифчева, който се уволни — защото друга причина не съществува въ указа — само за това, че той поиска да изслѣдва всички ония прѣстѣпления, за които се оплакахъ по случай на изборитѣ? (Д-ръ Кирякъ Н. Провадалиевъ: Ако е вѣрно, че е имало сѣдии, които сѣ писали резолюции по телефона, трѣбва ли да се държатъ и днесъ?) Въ всѣки случай, не е Йосифчевъ единъ отъ тия. (Д-ръ Кирякъ Н. Провадалиевъ: Може!)

Така щото, не е само въ заплатата причината. Дѣйствиелно, добрата заплата ще привлѣче добри сили, но прѣдвидѣте, ако щете по 1.000 л. мѣсечно на единъ съдебенъ чиновникъ, нѣма пакъ да го привлѣчете, защото насила нѣма да дойде, когато знае, че утрѣ ще излѣзе единъ указъ по искането на министра и да се назначи другъ на неговото мѣсто. И тѣй, до когато не прѣмахнемъ тази спѣнка, добрата заплата нѣма да привлѣче добритѣ сѣдии на тия мѣста. Така щото, ако, казвамъ, гледаме на това, което трѣбва да бѣде, азъ съмъ съгласенъ напълно съ възгледитѣ исказани, както отъ г. Бабаджанова, така и отъ г. Бѣлинова; но понеже не е тѣй, а е съвсѣмъ другоаче, то азъ нѣма да се съгласѣхъ съ тѣхъ, че трѣбва да се плащатъ голѣми заплати. Има хора, които отъ писарушки сѣ станали мирови сѣдии, както е случаятъ въ Тетевенъ, гдѣто паскоро се назначи такъвъ единъ мирови сѣдия, който не знаѣхъ въ какво друго се е отличилъ, ако не освѣнъ въ изборна дѣятелность.

Сега, когато се прѣдвиждатъ допълнителни сѣдии, цѣльта е да се привѣршатъ висящитѣ дѣла тамъ, еждѣто ги има. Висящи дѣла може да има много, но менѣ ми се струва, че единъ сѣдия, който иска да разгледа дѣлата по-бързо и по-правилно, той ще си распрѣдѣли тѣй работата, щото намѣсто 40, може да разгледа 50, или 60 дѣла, и все-таки, ще може да привѣрши дѣлата. Не сѣ толкова много притрупани мировитѣ сѣдилища, както искаше да каже Министрътъ на Правосѣдието, г. Пешевъ. Работата се усложнява отъ това, не отъ невъзможността да рѣшаватъ дѣлата, но отъ онази дълга процедура за разнитѣ справки, въ издаване на прѣписи и пр. Въ сѣдилището, ако отидете да поискате единъ прѣписъ, ще трѣбва да поднасяте заявлението си лично на сѣдията. Той е опрѣдѣлилъ особенни часове кога да го търсите, а не можете винаги да го намѣрите. Когато е въ засѣдание никакъ не ви поглежда. Като занесете прощението си, взема го, дава резолюция, и то отива не знаѣхъ за какво

на старшии писарь и оттамъ на регистратора, и като отидете да го потърсите, да видите какво е станало, само догдѣто да ви распитатъ: кога сте подали заявлението, за какво, минаватъ се часове. Ето отъ кждѣ се усложнява работата. И, намѣсто да имаме евтинъ и бързъ сждѣ, ние имаме скъпъ сждѣ. Единъ човѣкъ, който е осждилъ другия за 10 л., само за да извади единъ изпълнителенъ листъ, 10 или 20 пкти трѣбва да отиде въ мировото сждилище, за да търси изпълнителния листъ. Само отъ гюндюлюци, отъ денгуби изгубва тия 10 л., башка отъ другитѣ разности, които прави въ града, защото такива хора, които иджтъ отъ село, като дойджтъ днесъ, не можжтъ да се върнжтъ на село, а трѣбва да прѣспжжтъ въ града и на утрото да се върнжтъ. Тѣй щото, не е причината за бавянето въ рѣшаването на дѣлата друга, а е именно тази калпава процедура за даването на изпълнителнитѣ листове. Понеже моитѣ свѣдѣния не се простиратъ по-далече, азъ съмъ наблюдавалъ Троянското сждилище отъ дълги години, и смѣло мож да кажж, че въ Троянъ отъ 1894 год. насамъ правосждие нѣма. Вие можете да го сметете за шега, но азъ ви го казвамъ за истина. Закриете ли Троянското мирово сждилище, ще направите благодѣяние. Щомъ дойде Стоиловъ, постави сждия такъвъ, на който всѣки народенъ прѣдставителъ да може да заповѣда: тогוזъ осжди, оногוזъ оправдай. Това нѣщо, вѣрвамъ, го знае и Министърътъ на Правосждието, г. Пешевъ, защото отъ неговата контора воджтъ дѣла въ Троянъ, и ако не той лично, неговиятъ другаръ, съдружникъ, го знае, опитахъ го на главитѣ си. Слѣдъ 18-й януарий, когато се видѣхъ съ г. Пешева, братътъ на министра, попитахъ го: какво мислите да направите сега съ нашето сждилище; той каза: ще го държимъ да чушимъ главитѣ на опозиционеритѣ, наши противници. Така казваше и по-рано прѣдставителътъ, на Стоиловия режимъ Павелъ Стаевски. Значи, у насъ когато се мѣняватъ режимитѣ, само главитѣ се мѣняватъ, а камънитѣ остаятъ сжщитѣ, за да бижжтъ главитѣ на противницитѣ. Ето защо, азъ искамъ Троянското мирово сждилище да се закрие. Тогавъ ще направите благодѣяние, и хората ще може да намѣржжтъ правосждие. (Гласове: Прието!)

Колкото се отнася до допълнителнитѣ сждии, азъ нѣма да гласувамъ тоя кредитъ, защото, казвамъ, ако се прѣмахне тази сложна процедура въ сждилищата, тогавъ нѣма да изоставатъ дѣла. Нѣма да си позволи сждията да назначава дѣла отъ началото или най-рано отъ 10 число на мѣсеца, и да назначава по 150 дѣла на день, защото и той самъ нѣма да знае какво рѣшава. Когато дойде да се разглеждатъ тия 150 дѣла въ едно сждилище, по тия 150 дѣла ще има 1500 души въ двора и залата, и азъ не знажж какъвъ ще бжде умътъ на този сждия, който ще да провѣржава самоличността на странитѣ и свидѣтелитѣ, и какви ще бжджтъ рѣшенията на тия дѣла. Фактътъ, че тия рѣшения на половина ще бжджтъ обжалвани, не говори въ полза на едно такова сждилище, въ полза на такива рѣшавания на дѣлата.

Прѣдъ видъ на тия съображения, азъ ще моля г. Министра на Правосждието да се погрижи да излучи тази

сложна процедура, която става въ сждилищата съ издаването на прѣписи, че когато се яви единъ човѣкъ да иска прѣписъ, да му се дава безъ заявление, както и когато иска изпълнителенъ листъ, да му се дава безъ заявление, като се распише само въ дѣлото. Намѣсто да дойде този човѣкъ да дава заявление, да се регистрирува, и сетѣ да дохожда да се търси, кога е дадено, кждѣ е записано и да вземжтъ тогазъ чакъ да го удовлетворижжтъ, може тозъ човѣкъ, като се исправи прѣдъ сждията, каквото иска напр., изпълнителенъ листъ по еди-кое дѣло, веднага да се направи възможното, да му се даде изпълнителенъ листъ, или прѣписъ, още докато чака и да си отиде. По този начинъ дѣлата ще бжджтъ разгледани.

А върху назначението на сждитѣ, тѣхното уволняване и пр., г. Министъръ Пешевъ, като добъръ юристъ, като добъръ адвокатъ и практикъ въ тази частъ, най-добрѣ знае какви сждии трѣбва да се държжтъ. И азъ не мисля, че може да съществува въ Троянъ сждилище съ онова чудовище за мирови сждия, нарѣчено „Шилото“.

Министъръ Петъръ Пешевъ: Г-да народни прѣдставители! Прѣдставителътъ на Троянската околия искава едно желание, щото Троянското мирово сждилище да се закрие; но азъ мисля, Троянската околия не ще желае да се лиши отъ единъ мирови сждия. Заради това ще изучж, дали не ще е възможно, щото сждилището, като не е угодно на града Троянъ, да бжде прѣмѣстено въ друго нѣкое по-централно мѣсто въ сжщата околия. (Никола Хр. Габровски: За единъ арапинъ Арабистана иска да изгоримъ!) Ако се намѣри такова централно мѣсто, вѣрвамъ, ще бжде приятно за цѣлата Троянска околия да се прѣнесе тамъ, защото зарадъ арапина нѣма да изгоримъ Арабистана — нѣма да лишаваме цѣла околия отъ мирово сждилище, защото билъ неприятенъ на г. Таслакова тамошниятъ мирови сждия, (Цвѣтко В. Таслаковъ: Цѣлъ купъ оплаквания има!) поради нѣкакви лични расправи (Цвѣтко В. Таслаковъ: Нѣмамъ никакви расправи!) Г-нъ Таслаковъ трѣбва да бжде по-обективенъ въ своитѣ сжждения, и своитѣ лични антипатии можеше да не ги изважда прѣдъ Народното Събрание. Това нѣщо той можеше да каже въ едно прошение до Министерството на Правосждието, или лично до мене, (Цвѣтко В. Таслаковъ: Вѣрвамъ да имате цѣлъ купъ оплаквания!) като раскрие всичкитѣ недостатѣци на сегашния сждия Стойчевъ, на когото той гледа, като на едно чудовище. И другъ пктъ съмъ чувалъ оплаквания срѣщу сжщия мирови сждия така голословни, но и досега тѣзи оплаквания не сж подкрѣпени съ нищо. Въ всѣки случай, азъ съмъ счелъ за необходимо да внушж на този мирови сждия, че ако тия оплаквания противъ него сж вѣрни и основателни, да вземе мѣрки да се поправи, защото нѣма да го търпжж, ако е вѣрно това, което се говори за него. Но да се е указало нѣщо фактически и да се е искало провѣрка, това не е направено отъ Троянскитѣ граждани, нито даже отъ г. Таслакова, който, вѣроятно, ще знае грѣшкитѣ на този мирови сждия, понеже, като адвокатъ, постоянно има работа съ него.

Упомена г. Таслаковъ и други имена, а именно: съдебния слѣдователъ Йосифчевъ и Тетевенския мирови съдия, Гждю Гждевъ; той пита: защо е уволненъ Йосифчевъ и защо е назначенъ Гждевъ за мирови съдия въ Тетевенъ? Йосифчевъ е уволненъ за нередовностъ по службата, за занимание съ работи несъвмѣстими съ службата му, а Гждевъ е назначенъ за мирови съдия, защото е билъ досега много години отличенъ подсекретаръ и секретаръ на окръженъ съдъ. (Цвѣтко В. Таслаковъ: По избори!) Той е единъ секретаръ примѣренъ по своята дѣятелностъ. Не знамъ да ли се е той мѣсилъ въ избори. Нѣмамъ никакви свѣдѣния за неговитѣ политически убѣждения, но знамъ положително за неговата отлична дѣятелностъ, като подсекретаръ и секретаръ на окръжно съдилище дълги години. Това повишение е заслужилъ слѣдъ 10-годишна примѣрна и много хубава дѣятелностъ, като подсекретаръ и секретаръ въ окръжното съдилище.

Бѣлѣжката, която прави г. Таскаковъ, относително бавното производство у мировитѣ съдии, е много обективна и, може би, най-справедлива отъ бѣлѣжитѣ, които направи въ своята рѣчь; но за това нито Събранието, нито министертството е криво; крива е процедурата. Дайте да измѣнимъ, да опростотворимъ процедурата и тогава тя дѣйствително не ще бѣде такъвъ товаръ, какъвто е сега, на населението. Трѣбва да признаемъ, че тая процедура въ същото врѣме е товаръ и за мировитѣ съдии. И когато говорихъ, че мировитѣ съдии сж прѣтрупани крайно съ работа, не искахъ да кажъ, че процедурата не я осугубява съ това. Като намалимъ формалноститѣ, ще намалимъ и работата. Разбира се, сега, при разискването на бюджета, нито му е врѣмето, нито му е мѣстото да се занимаваме съ реформиране производството у мировитѣ съдии.

Прѣсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Ще туримъ на гласуване § 3-й, както се прочете отъ г. докладчика. Моля ония отъ г. г. прѣдставителитѣ, които приематъ § 3-й тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, и както е приетъ отъ комисията, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: (Чете.)

„Глава II.

Веществени разноски.

§ 4. За канцеларски расходи: писмени принадлежности, отопление, освѣтление, телеграми, пощенски такси за прѣнасяне посылки, купуване книги, списания и вѣстници; за желѣзни каси, литографии, печати и щемпели; за купуване и поправка мебели и пр. (за централното управление, всичкитѣ съдебни учреждения и канцелариитѣ на окръжнитѣ затвори) 120.000 л.“

Миналата година тая сума е била 135.000 л., а сега се намалява съ 15.000 л.

Прѣсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Желамъ ли пѣкой да говори по § 4-й? (Никой не се обажда.) Понеже никой не иска думата, ще дамъ на гласуване.

Който отъ г. г. народнитѣ прѣдставители приематъ § 4-й тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, на сума 120.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: (Чете.)

„§ 5. За печатане разни бланки, вѣдомости, регистри, законопроекти, закони, рѣшения и опрѣдѣления на Върховния Касационенъ Съдъ и др., съ разноски по доставянето имъ 100.000 л.“

Прѣсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Понеже никой не иска думата, ще дамъ на гласуване. Който отъ г. г. народнитѣ прѣдставители приематъ § 5-й тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, на сума 100.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: (Чете.)

„§ 6. За храна на затворницитѣ отъ окръжнитѣ затвори 280.000 л.“

Прѣсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Понеже нѣма никой да говори, ще дамъ на гласуване. Който отъ г. г. народнитѣ прѣдставители приематъ § 6-й тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, на сума 280.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: (Чете.)

„§ 7. За купуване и поддържане: дрѣхи, кревати, разни покъщнини, окови, сапунъ, лѣкарства, църковни и училищни потребности и др., вжпане, бръснане, стрижене, вадене жъби, за праволѣкуване, погребение и пр. на затворници; дърва и вжглища за отопление, варене ястия и пране, освѣтление, чистене и пр. на затворитѣ. . . 115.000 л.“

Комисията ги остави толкова, колкото сж прѣдставени въ проекта, защото миналата година сж били съ 20.000 л. повече.

Никола Хр. Габровски: Г-да народни прѣдставители! Азъ мисля, че именно отъ този кредитъ не трѣбва да се прави намаление. Защото всички признаваме — това го казва и г. Министърътъ на Правосъдието — че нашитѣ затвори се намиратъ въ много окаяно положение, че не сж направили никакъвъ успѣхъ, никакво подобрѣние въ тѣхъ не е направено; останали сж такива почти жндани, каквито сж били въ турско врѣме. Сега, когато се касае за подобрѣние поне на храната и облѣклото на затворницитѣ, за подобрѣние въ лѣкуването имъ, оттамъ най-малко трѣбва да правимъ намаление. Затворътъ е прѣдначенъ ужъ да поправи затворницитѣ, а не да ги извади мжченици, съсипани въ здравето. Слѣдователно, въ това отношение трѣбва да се погрижимъ да направимъ това, което е възможно сега, макаръ че — признавамъ — голѣма сума не може да се отпусне, за да се направи нѣкое прѣобразование. Прѣлагамъ, прочее, да си остане сумата 135.000 л., каквато е въ текущия бюджетъ. Да се не прави никакво намаление, защото отъ това никаква икономия нѣма да се направи. Защото икономия не може да се направи отъ дървата, отъ вжглищата, отъ храната, отъ освѣтлението и отъ чистотата на затворницитѣ, а, слѣдователно, и отъ тѣхното здраве.

Министъръ Петъръ Пеневъ: Г-да народни прѣдставители! Министерството на Правосъдието намѣри за нужно

и възможно да направи това намаление, като се направи сметка досега какво е било. Ще се направи съкращение не от храната и облъклото на затворниците, но ще се направи съкращение от другадѣ. Отдаватъ се, напр., на търгъ продуктите, храната; министерството употребява всички усилия да се даждѣ по-низки цѣни и отъ това да може да се спести нѣщо. При това, въ затворитѣ има запасъ отъ дрѣхы, завивки и други потребности; много отъ тѣхъ за прѣзъ тази година нѣма да се купуватъ или правятъ. Ето отъ гдѣ ще се направи това намаление. Храната и облъклото на затворниците нѣма да се нахърпѣтъ ни най-малко.

Прѣсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Ще турж на гласуване § 7-й. Които отъ г. г. народнитѣ прѣдставители приематъ § 7-й тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, на сума 115.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: (Чете.)

„§ 8. За купуване орждия и материали за работа, както и за възнаграждение и други разноски по изучаване занаяти отъ затворниците 2.000 л.“

Прѣсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Понеже никой не иска думата, ще дамъ на гласуване. Които отъ г. г. народнитѣ прѣдставители приематъ § 8-й тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, на сума 2.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: (Чете.)

„§ 9. За формени дрѣхы на разсилнитѣ при министерството и сѣдебнитѣ учреждения въ Столицата и за надзирателитѣ при окръжнитѣ затвори 7.000 л.“

Прѣсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Понеже никой не иска думата, ще дамъ на гласуване. Които отъ г. г. народнитѣ прѣдставители приематъ § 9-й тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, на сума 7.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: (Чете.)

„Глава III.

Разни разноски.

§ 10. За наемъ помѣщения и приспособлението на таква 210.000 л.“

Прѣсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Понеже никой не желае да говори, ще дамъ на гласуване. Ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ § 10-й тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, на сума 210.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: (Чете.)

„§ 11. За командировки по служебни дѣла, пѣтни пари по прѣмѣстване на длѣжностъ, кирия за прѣвозване на архиви и други прѣдмети, а сѣщо за прѣпращане затворници отъ едно мѣсто на друго 25.000 л.“

Въ бюджетопроекта този параграфъ бѣше прѣдставенъ съ 30.000 л.; комисията го намали съ 5.000 л.

Никола Йонковъ-Владикинъ: Този § 11-й е за командировки по служебни дѣла, пѣтни пари по прѣмѣстване на длѣжностъ, кирия за прѣвозване архиви и пр. Мислѣ, че тукъ има пари за пътуване на сѣдебнитѣ слѣдователи. (Нѣкой отъ прѣдставителитѣ: Не! Това е въ другъ параграфъ).

Прѣсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Въ слѣдующия параграфъ е това.

Желае ли нѣкой отъ г. г. прѣдставителитѣ да говори върху прочетения § 11-й? (Никой не иска думата.) Понеже никой не се обажда, ще дамъ на гласуване. Ония отъ г. г. народнитѣ прѣдставители, които приематъ § 11-й тѣй, както се прочете отъ г. докладчика и както е приетъ отъ комисията, на сума 25.000 л., да си вдигнатъ ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: (Чете.)

„§ 12. За пѣтни и дневни пари за сѣдебнитѣ засѣдатели (по 2 л. на день и по 20 ст. на километъръ) и за пѣтни и дневни и други расходи по углавни и граждански дѣла (чл. чл. 617—639-й отъ Углавното сѣдопроизводство и чл. чл. 796 и 797-й отъ Гражданското сѣдопроизводство), а сѣщо и възнаграждение на духовни лица за подвеждане подъ клетва по такива дѣла 400.000 л.“

Комисията остави сѣщата сума. Тя се харчи съ оправдателни документи.

Никола Йонковъ-Владикинъ: Въ закона е казано, г-да, че кждѣто има да се испитватъ повече свидѣтели, слѣдователитѣ да отиватъ тамъ да ги испитватъ, защото тѣ ще направятъ по-малко разноски, ако отидѣтъ на мѣстето, отколкото ако свидѣтелитѣ отидѣтъ въ града. По-хубаво ще бѣде ако се задѣлжатъ слѣдователитѣ да иматъ коне и да отиватъ по-често да изслѣдватъ хората, отколкото хората да дохождатъ при тѣхъ.

Алекси п. Ангеловъ: Само, че въ такъвъ случай тѣ ще вземѣтъ повече пари!

Прѣсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Ще се гласува. Който приема § 12-й тѣй, както го прочете г. докладчикътъ, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: (Чете.)

„§ 13. За възнаграждение на законодателни работи отъ сѣдебното вѣдомство на всички безъ исключение, били тѣ и чиновници 1.500 л.“

Миналата година сѣ били 3.000 л., сега 1.500 л. се прѣдвиждатъ.

Прѣсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Ще се гласува. Който приема § 13-й тѣй, както се прочете отъ г. докладчика да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: § 14-й се унищожавя, понеже чл. 30-й отъ Закона за чиновницитѣ се унищожѣ. § 15-й става § 14. (Чете.)

„§ 14. За исплащане загубени процесѣ и разноски по воденето имъ 2.500 л.“

Прѣсѣдателствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Ще се гласува. Който приема § 15-й, които става § 14, тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

Докладчикъ Димитъръ В. Мантовъ: § 16-й става § 15. (Чете.)

„§ 15. За непрѣдвидени расходи — врѣмenni . 1.000 л.“

Прѣдсѣдательствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Ще се гласува. Който приема § 16-й, който става § 15, тъй, както се прочете отъ г. докладчика, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

На дневенъ редъ слѣдва първо четене на законо-проекта за занятия.

Прѣдсѣдатель: Жечо А. Бакаловъ.

Секретари: { Д-ръ Пеню Динчевъ.
Коста Ранковъ.
Д-ръ Христо Йордановъ.
Миланъ Макавѣевъ.
Иванъ Бѣлиновъ.
Д-ръ Петъръ Гудевъ.

Никола Хр. Габровски: Късно е вече и затова правя предложение да се вдигне засѣданието.

Прѣдсѣдательствующий Д-ръ Сава Иванчовъ: Ще се гласува. Който приема да се вдигне засѣданието, да си вдигне ржката. (Болшинство.) Приема се.

На дневенъ редъ за утрѣшното засѣдание ще имаме докладъ на прошения, понеже е сѣбота.

Засѣданието се закрива.

(Закрито въ 7 1/2 часътъ послѣ пладнѣ.)

Подпрѣдсѣдатели: { Д-ръ Сава Иванчовъ.
Йовъ Титоровъ.

Секретари: { Владимиръ Недѣлевъ.
Д-ръ Йорданъ Ц. Нейовъ.
Д-ръ Кирикъ Н. Провадалиевъ.
Д-ръ Василъ Дочевъ.
Д-ръ Фоти Симеоновъ.
Кръстанъ Доцевъ.

Началникъ на Стенографическото Бюро: Т. Хр. Гължбовъ.